

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KOMPARATIVNU KNJIŽEVNOST I INFORMACIJSKE
NAUKE
KATEDRA ZA INFORMACIJSKE NAUKE

Enisa Cero

**MOGUĆNOSTI PRILAGODBE BIBLIOTEČKOG SISTEMA
LOKALITETA AKTUELNIM POTREBAMA KORISNIKA: NA
PRIMJERU GRADA KONJICA**

Završni magistarski rad

Sarajevo, 2023.

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KOMPARATIVNU KNJIŽEVNOST I INFORMACIJSKE
NAUKE
KATEDRA ZA INFORMACIJSKE NAUKE

Enisa Cero

**MOGUĆNOSTI PRILAGODBE BIBLIOTEČKOG SISTEMA
LOKALITETA AKTUELNIM POTREBAMA KORISNIKA: NA
PRIMJERU GRADA KONJICA**

Završni magistarski rad

Mentor: prof. dr. Lejla Kodrić Zaimović

Sarajevo, 2023.

IZJAVA O ORIGINALNOSTI

Ja, Enisa Cero, ovim izjavljujem da je moj završni magistarski rad pod naslovom „Mogućnosti prilagodbe bibliotečkog sistema lokaliteta aktuelnim potrebama korisnika: na primjeru grada Konjica“ rezultat mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu bibliografije. Ni jedan dio mogega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj i obrazovnoj ustanovi.

Kandidat:

Sarajevo, 14.9.2023.

SADRŽAJ

SAŽETAK	5
ABSTRACT.....	6
UVOD.....	7
1. ŠKOLSKE BIBLIOTEKE.....	9
1.1. <i>Pravni i finansijski okvir</i>	10
1.2. <i>Školski bibliotekar</i>	11
1.3. <i>Organizacija prostora i pristup</i>	13
1.4. <i>Izgradnja i upravljanje zbirkom</i>	13
1.5. <i>Programi i aktivnosti školske biblioteke</i>	14
2. ŠKOLSKE BIBLIOTEKE: NA PRIMJERU GRADA KONJICA	15
2.1. <i>Prva osnovna škola</i>	16
2.2. <i>Druga osnovna škola</i>	17
2.3. <i>Srednja škola Konjic</i>	19
3. NARODNE BIBLIOTEKE	21
3.1. <i>Pravni i finansijski okvir</i>	22
3.2. <i>Zadovoljenje potreba korisnika</i>	23
3.3. <i>Izgradnja zbirke</i>	24
3.4. <i>Osoblje narodne biblioteke</i>	24
4. GRADSKA BIBLIOTEKA KONJIC.....	27
5. ISTRAŽIVANJE POTREBA KORISNIKA BIBLIOTEKA U GRADU KONJICU.....	29
5.1. <i>Cilj i svrha istraživanja</i>	29
5.2. <i>Metode istraživanja</i>	30
5.3. <i>Rezultati i rasprava</i>	30
6. PRIMJERI DOBRE PRAKSE IZ OKRUŽENJA	37
ZAKLJUČAK.....	41
BIBLIOGRAFIJA.....	43
POPIS PRILOGA	47

SAŽETAK

U pružanju informacija, ideja i drugih ukazanih korisničkih potreba, uloga biblioteke i bibliotečke djelatnosti od vitalnog je značaja za svaku zajednicu. Biblioteke su mjesto spajanja te zajedništva koje čuvaju kulturno i historijsko blago naše historije. Također su i neiscrpan izvor znanja, koje svojim posjetama moramo negovati. Rad se bavi pitanjem mogućnosti prilagodbe bibliotečkog sistema lokaliteta aktuelnim potrebama korisnika: na primjeru grada Konjica. Cilj rada je bio pružiti uvid u trenutno stanje biblioteka, triju školske i jedne javne biblioteke. Analiza se izvršila nakon posjete školama i njihovim bibliotekama te razgovora sa bibliotekarima gdje smo saznali da li one zaista ispunjavaju aktuelne potrebe svojih korisnika. Analiza se vršila na osnovu UNESCO-vog manifesta i IFLA-inih smjernica, u pogledu pravnog i finansijskog okvira, kompetencija i rukovođenja bibliotekara, organizacije prostora i pristupa, izgradnje i upravljanja zbirkom te programa i aktivnosti koje one provode. Već pomenute biblioteke uslužuju različite tipove korisnika, stoga je i njihova zadaća drugačija. S ciljem pružanja kvalitetnijih usluga, biblioteka mora uzeti u obzir specifične potrebe svojih korisnika koje se često mijenjaju te pronaći najbolji način da se njihove potrebe zadovolje. O ovome se detaljnije govori u radu. Ipak, jedno im je zajedničko: sve biblioteke počivaju na istom načelu, načelu ravnopravnog prisustva za sve, bez obzira na dob, spol, nacionalnost ili društveni položaj.

Ključne riječi: školske biblioteke, narodne biblioteke, bibliotečki sistem, bibliotečke usluge, korisnici, UNESCO manifest, IFLA smjernice, Konjic

ABSTRACT

In providing information, ideas and other expressed user needs, the role of the library and library activities is of vital importance for every community. Libraries are a place of unity and community that preserve the cultural and historical treasures of our history. They are also an inexhaustible source of knowledge, which we must nurture with our visits. The paper deals with the issue of the possibility of adapting the locality's library system to the current needs of users: on the example of the town of Konjica. The goal of the work was to provide insight into the current state of libraries, three school libraries and one public library. The analysis was carried out after visiting schools and their libraries and talking with librarians, where we learned whether they really meet the current needs of their users. The analysis was carried out on the basis of the UNESCO manifesto and IFLA guidelines, regarding the legal and financial framework, competencies and leadership of librarians, organization of space and access, construction and management of the collection, and the programs and activities they carry out. The already mentioned libraries serve different types of users, therefore their tasks are also different. In order to provide better services, the library must take into account the specific needs of its users, which often change, and find the best way to satisfy their needs. This is discussed in more detail in the paper. However, they have one thing in common: all libraries rest on the same principle, the principle of equal presence for everyone, regardless of age, gender, nationality or social position.

Keywords: school libraries, public libraries, library system, library services, users, UNESCO manifesto, IFLA guidelines, Konjic

UVOD

Konjic je grad smješten na krajnjem sjeveru planinske Hercegovine, u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine, kroz koji protiče rijeka Neretva. Nalazi se u sastavu Hercegovačko-neretvanskog kantona/županije. Prema posljednjem popisu, Konjic ima oko 25.000 stanovnika, od kojih se više od pola ne nalazi u samom centru grada, nego u okolnim naseljima i selima. Pored prirodnih ljepota, bogatog biljnog i životinjskog svijeta, velikog broja nacionalnih spomenika o kojima se mnogo toga zna i često piše, važno je započeti priču i o ustanovama iz područja kulture i obrazovanja. U gradu postoje dvije osnovne i jedna srednja škola, koje pohađa 1596 osnovnoškolaca i 847 srednjoškolaca. Ove škole u svom sastavu imaju i biblioteku, o čijem stanju ćemo detaljnije govoriti u samom radu. Kao i kod većine škola, fokus je na nastavi, nastavnom planu i programu, dok je biblioteka bačena u drugi plan. Pored školskih biblioteka, postoji i Gradska biblioteka. Konjic je općina s mnogo razbacanih naselja, a samo jedna stacionirana biblioteka djeluje na tom području, može se zaključiti da gotovo cijela općina spada pod tzv. bijelu zonu, odnosno područje koje u radijusu od minimalno dva kilometra nema dostupnu stacioniranu biblioteku.

Zakon o bibliotečkoj djelatnosti iz 1995. godine definiše da bibliotečka djelatnost obuhvata „sistematsko prikupljanje, stručnu obradu, čuvanje, pohranjivanje i davanje na korišćenje bibliotečke građe, prikupljanje informacija o toj građi, kao i obavezno dostavljanje štampanog materijala. Zakon također propisuje i da biblioteka, prema namjeni, može biti javna, školska i specijalna. Javna biblioteka namijenjena je općem obrazovanju, informiranju i zadovoljavanju kulturnih i drugih potreba stanovništva. Školska biblioteka namijenjena je potrebama izvođenja i unaprijeđivanja odgojno-obrazovnog rada u osnovnoj i srednjoj školi.“¹

Cilj ovoga rada je predstaviti stanje biblioteka u gradu Konjicu, uključujući biblioteke Prve osnovne škole, Druge osnovne škole, Srednje škole Konjic, kao i Gradsku biblioteku Konjic. U svrhu izrade ovoga rada, za potrebe prvog dijela, posjetili smo navedene škole i njihove biblioteke, kao i Gradska biblioteka Konjic te smo kroz razgovor s njihovim radnicima, odnosno bibliotekarima provjerili na koji način i koliko biblioteka može odgovoriti potrebama korisnika i šta je to ono na čemu bi se trebalo poraditi kako bi biblioteka zajedno sa svojim bibliotekarima do kraja odgovarala na potrebe svojih korisnika. Nakon izvršene posjete i analize stanja iz ugla bibliotekara, drugi dio rada se tiče korisničkih potreba i njihovog ličnog

¹ Zakon o bibliotečkoj djelatnosti Federacije Bosne i Hercegovine. (1995) Sarajevo: Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, br. 37/95. URL: <http://www.fmks.gov.ba/kultura/legislativa/fbih/36.pdf> (pristupljeno 2023-05-15), 1.

zadovoljstva. U tu svrhu smo izradili anketni upitnik koji je bio postavljen u online formi i podijeljen korisnicima bilo koje, navedene, biblioteke, kako bismo iz prve ruke saznali šta je to ono što korisnicima nedostaje.

Struktura rada se sastoji od šest poglavlja: u prvom poglavlju smo općenito opisali školske biblioteke, njihovo finansiranje, organizaciju prostora i pristup, izgradnju i upravljanje zbirkom, programe i aktivnosti koje nudi školska biblioteka, kao i zadatke školskog bibliotekara, a sve to prema UNESCO I IFLA Smjernicama za školske biblioteke. Pored toga, koristili smo se i Zakonom o bibliotečkoj djelatnosti FBiH. Drugo poglavlje se odnosilo na školske biblioteke u gradu Konjicu, gdje smo, na osnovu osmišljenih pitanja postavljenih bibliotekarima, dobili odgovore vezane za djelovanje njihove biblioteke te ih uporediti sa prethodnim poglavljem. Treće poglavlje ticalo se narodnih biblioteka općenito, a dotakli smo se pravnog i finansijskog okvira, izgradnje zbirke, zadovoljenja korisničkih potreba te osoblja narodne biblioteke, koristeći se UNESCO i IFLA Smjernicama za narodne biblioteke. U četvrtom poglavlju smo, prema prethodnom poglavlju, kroz razgovor sa bibliotekarima, opisali situaciju u narodnoj biblioteci u Konjicu. Peto poglavlje se odnosilo na anketni upitnik gdje smo, koristeći se grafikonima, prikazali korisničke stavove, mišljenja, potrebe i očekivanja koja imaju od svoje matične biblioteke. U šestom, posljednjem poglavlju, smo na osnovu saznanja dali određene preporuke, prateći primjere biblioteka u blizini, za poboljšanje bibliotečkog sistema u gradu Konjicu, kao i njegova prilagodba korisničkim potrebama.

1. ŠKOLSKE BIBLIOTEKE

U Standardu za školske biblioteke, školska biblioteka je definisana „kao informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole.“² Temeljna zadaća školske biblioteke jeste pružanje djelotvornog i cjelovitog pristupa informacijama, kako učenicima, tako i nastavnicima. „Školska knjižnica je jedan od glavnih pokretača cjeloživotnog učenja baš zbog svoje raznovrsnosti i neukalupljenosti u jedno područje, unutar knjižnice postoje mnogi sadržaji koji nisu sastavni dio razredne ili predmetne nastave nego su mnogo više od toga te iz tog razloga možemo na knjižnicu gledati kao na jednog od glavnih nositelja cjeloživotnog obrazovanja.“³ Ona daje potporu učenju, nudi knjige i izvore koji omogućavaju svim članovima škole da razvijaju kritičko mišljenje.

Ciljevi školske biblioteke su bitni za razvijanje pismenosti, poučavanja, učenja i kulture, ali su istovremeno i temeljne službe školske biblioteke. Među prvima je to „stvaranje informacijski pismenih učenika koji su odgovorni i savjesni članovi društva.“⁴ Na taj način pismeni učenici su sposobni samostalno učiti, rješavati određene probleme te pronaći relevantne i pouzdane informacije. Samostalni su, fleksibilni i sposobni koristiti tehnološke alate. „Održavaju visok standard svog rada i stvaraju kvalitetne proizvode.“⁵ Tu ubrajamo i poticanje učenika na usvajanje vještina učenja, mašte, užitka, komunikacija, razvijanje ideja i stavova te organizovanje aktivnosti koji potiču kulturnu i društvenu svijest i osjetljivost učenika.

Školska biblioteka je dužna svim članovima školske zajednice, bez obzira na dob, spol, vjeru, rasu, jezik, nacionalnost ili društveni položaj pružiti jednake usluge. Ukoliko postoje korisnici koji nisu u mogućnosti koristiti njene usluge na standardan način, školska biblioteka je dužna takvim korisnicima osigurati posebne usluge i građu. „Korištenje usluga knjižnice i pristup zbirkama mora se temeljiti na Općoj deklaraciji UN-a o ljudskim pravima, a korisnik ne smije biti izložen bilo kakvom obliku ideološke, političke ili vjerske cenzure, kao ni tržišnim pritiscima.“⁶

² Strugar, V. (2000) *Standard za školske knjižnice*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. URL: https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (pristupljeno 2023-05-25)

³ Žugaj-Mišić, A. (2019) *Uloga knjižnice u poticanju i razvoju dječijeg čitanja*. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, 36.

⁴ IFLA School Library Guidelines. (2015) Haag: International Federation of Library Associations and Institutions. URL: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-librariesresource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (pristupljeno 2023-05-25), 11.

⁵ Ibid.

⁶ UNESCO-v manifest za školske knjižnice. (2019) S engleskoga prevele Vida Milek i Vesna Kranjec-Cizmek.

Dakle, jasno nam je da školska biblioteka zauzima posebno mjesto u školovanju učenika, jer predstavlja mjesto gdje učenici dolaze učiti, posuđivati knjige za koje su zainteresovani, a ne samo obaveznu lekturu, pisati domaći rad ili referate te se u njoj odmarati i zabavljati.

1.1. Pravni i finansijski okvir

„Školske knjižnice djeluju unutar okvira lokalne, regionalne i nacionalne uprave kako bi svima pružile jednaku mogućnost učenja i razvijanja sposobnosti potrebnih za sudjelovanje u društvu znanja. Kako bi održale obrazovno i kulturno okruženje, svjesno na njega odgovorile, te neprestano bile u koraku s njegovim stalnim razvojem, knjižnice moraju imati podršku u vidu zakonskih propisa i redovitog financiranja.“⁷ Školska biblioteka se, pored visokoškolske, univerzitetske i specijalne, može osnovati i kao samostalna biblioteka, odnosno kao biblioteka u sastavu. Školska biblioteka saraduje s ostalim bibliotekama na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini i sastavni je dio informacijske mreže.

U članu 22. Zakona o bibliotečkoj djelatnosti FBiH se navodi da „nadzor nad zakonitosti rada biblioteke vrši općinski odnosno gradski organ uprave nadležan za poslove kulture na čijem je području sjedište biblioteke, a nadzor nad zakonitosti rada Biblioteke BiH vrši Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta.“⁸

„Školske knjižnice također djeluju unutar etičkog okvira koji uključuje prava i obveze učenika i drugih članova obrazovne zajednice. Svi koji rade u školskoj knjižnici, uključujući i volontere, dužni su poštivati visoke etičke standarde u međusobnim odnosima te u odnosu prema svim članovima školske zajednice. Moraju nastojati na prvo mjesto staviti prava korisnika, kako zbog svojih osobnih stavova i vjerovanja ne bi bili pristrani u pružanju knjižničnih usluga. Rade s djecom, mladima i odraslima, bez obzira na njihove sposobnosti i sredinu iz koje dolaze, osiguravajući im pravo na privatnost i znanje.“⁹

Politika školske biblioteke bi se trebala osmisliti imajući na umu politiku i potrebe škole. Ta politika bi trebala jasno pokazati da je biblioteka ustanova za sve ljude. Politički planovi bi trebali biti razvijeni na osnovu nekoliko komponenti: metoda učenja u školi, potreba

URL:<https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf> (pristupljeno 2023-05-25), 1.

⁷ IFLA-ine smjernice za školske knjižnice (2016) S engleskoga prevele Irena Gašparović i Dina Mašina. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. URL: <http://www.husk.hr/hdoc/Smjernice.pdf> (pristupljeno 2023-05-20), 10.

⁸ Zakon o bibliotečkoj djelatnosti Federacije Bosne i Hercegovine 1995, 5.

⁹ IFLA-ine smjernice za školske knjižnice 2016, 10.

učenika za učenjem i osobnim razvojem, potreba nastavnika, podizanja razine akademskog uspjeha, razvijanje vještina ispitivanja, promicanje i motiviranje čitanja te otvorenost i građanski angažman.

S obzirom na to da su određena novčana sredstva potrebna za održavanje školske biblioteke, ona svoje troškove može dijeliti i sa drugim bibliotekama, s tim da mora imati priznate i zadržane jedinstvene ciljeve. Novčana sredstva su neophodna za novu građu, promidžbene materijale, promotivne aktivnosti, troškove upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije, troškove softvera i licenci te za osoblje (u pojedinim školama sredstva za osoblje su dio proračuna za osoblje cijele škole).

1.2. Školski bibliotekar

„Operativne aspekte školske knjižnice najbolje je da obavlja osoblje obučeno za administrativnu i tehničku podršku, kako bi se školskom knjižničaru osiguralo dovoljno vremena za stručne uloge poučavanja, upravljanja, suradnje i rukovođenja. Sastav knjižničkog osoblja varira ovisno o lokalnim prilikama na koje utječu zakonski propisi, ekonomski razvoj i obrazovna infrastruktura. Međutim, više od 50 godina međunarodnih istraživanja pokazuje da školski knjižničari moraju imati formalno obrazovanje iz područja školskog knjižničarstva i za rad u nastavi, kako bi razvili stručnost potrebnu za složenu ulogu poučavanja, razvijanja čitanja i pismenosti, upravljanja školskom knjižnicom, surađivanja s nastavnim osobljem i uključivanja u obrazovnu zajednicu.“¹⁰

Da bi jedan školski bibliotekar bio uspješan u svom poslu, potrebno je da posjeduje određena znanja vezana za neposredan rad sa djecom te da bude uključen u odgojno-obrazovni proces. Naravno, veoma je bitno naglasiti i ravnopravno postupanje sa svim korisnicima, bez obzira na njihove sposobnosti ili porijeklo. Da bi pružio usluge na pravi način, potrebno je da se bibliotekar postavi na stajalište korisnika, bez utjecaja ličnih stavova i predrasuda.

„Školski bibliotekar član je stručnog osoblja, odgovoran za planiranje i upravljanje školskom bibliotekom, uz potporu odgovarajućeg osoblja, a radi zajedno sa svim članovima školske zajednice i surađuje s narodnim i drugim bibliotekama.“¹¹ Bibliotekar, bez obzira da li radi u školi ili ne, ima zadatak da organizuje i održava zbirke zabilježenog i objavljenog materijala i daje ih na korištenje. „Oni su informacijski stručnjaci, sudjeluju u organizaciji i

¹⁰ IFLA-ine smjernice za školske knjižnice 2016, 11.

¹¹ IFLA School Library Guidelines 2015, 25.

posredovanju znanja.“¹² Postoje bibliotekari koji rade izravno s korisnicima, kao i oni koji stvaraju određene uslove za rad s korisnicima. „Bibliotekari u korisničkim službama izravno komuniciraju s ljudima i pomažu im u nalaženju potrebnih informacija. Da bi se to provodilo bibliotekari obrađuju građu i opisuju je na pristupačan i razumljiv način. Vrlo je važan dio posla bibliotekara upravo sadržajna obradba dokumenata. O njoj ovisi dostupnost, točnost i potpunost informacija koje se kasnije dobivaju pretraživanjem.“¹³

„Uloga školskog bibliotekara je, prvenstveno, ostvarivati zadatke i ciljeve školske biblioteke:

- u saradnji s administrativnim osobljem i nastavnicima, bibliotekar je uključen u izradu planova i ostvarenje školskog programa;
- posjeduje znanje i vještine potrebne za pružanje informacija i rješavanje informacijskih problema, kao i stručnost za korištenje različitih izvora, kako štampanih, tako i elektronskih;
- vodi kampanje za promociju čitanja, dječije književnosti, medija i kulture;
- prihvaćen kao ravnopravan član stručnog osoblja;
- sudjeluje u timskom radu i na sastancima kao voditelj biblioteke;
- ima dobar odnos s djecom, mladima i odraslima.“¹⁴

U novije vrijeme, „prioritetna zadaća bibliotekara/ke digitalnog doba više nije izgradnja bibliotečkih zbirki, već kreiranje okruženja za razvoj potencijala povezivanja sa informacijskim resursima koji odavno već nisu isključivo fizičke jedinice građe u posjedu biblioteka nego informacijski sadržaji u virtualnom prostoru.“¹⁵

Također, bitno je spomenuti i činjenicu da postoje i manje biblioteke u kojima radi samo jedan bibliotekar koji obavlja sve vrste poslova, od usluživanja korisnika, izrade bibliotečkog fonda, obrade, katalogizacije, posudbe pa sve do rada na programima za informisanje i obrazovanje korisnika, odnosno pronalaska relevantnih podataka i upućivanja na druge izvore. U većim bibliotekama je drugačija situacija, tu postoji „više zaposlenog osoblja, bibliotekari se specijaliziraju za određeno područje, npr. nabava, katalogizacija, klasifikacija, izrada bibliografija, izradba baza podataka, sudjelovanje u planiranju automatske obradbe podataka,

¹² <http://mrav.ffzg.hr/zanimanja/book/part2/node0701.htm> (pristupljeno 2023-05-25)

¹³ Ibid.

¹⁴ IFLA School Library Guidelines 2015, 25-30.

¹⁵ Šuta-Hibert, M, Muhović, E, Nurkić, V. (2015) *Analiza stanja školskih biblioteka osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo*. Sarajevo: Školegijum, 22.

izgradnja specijalnih zbirki, među-bibliotečna posudba, referalno-informacijska djelatnost i dr.“¹⁶

1.3. Organizacija prostora i pristup

Ne postoje univerzalni standardi za prostor školske biblioteke, ali postoje prijedlozi kako na najdjelotvorniji način zadovoljiti potrebe škole. „Potrebno je planiranje prostora školske biblioteke na način da smještaj bude u središtu zgrade, po mogućnosti prizemlju, smještaj u blizini učionica, uticaj buke, odnosno da barem neki dijelovi biblioteke budu izolirani od vanjske buke, odgovarajuća rasvjeta (dnevna i umjetna svjetlost), odgovarajuća sobna temperatura zbog uvjeta rada i građe, odgovarajući dizajn za korisnike biblioteke sa posebnim potrebama, odgovarajuća veličina za smještaj zbirke knjiga, beletristike, nebeletristike, knjiga u tvrdom i mekom uvezu, novina i časopisa, neštampane građe, spremište, prostor za učenje, prostor za čitanje, mjesta za računare, izložbeni prostor, prostor za rad bibliotekara i pult za zaduživanje i razduživanje građe.“¹⁷

Prema IFLA Smjernicama¹⁸, biblioteka koja se smatra odgovarajuće opremljenom daje osjećaj sigurnosti svojim korisnicima, posjeduje dobru osvjetljenost, projektovana je da zadovolji potrebe školske populacije sa što manje ograničenja te da se može prilagoditi promjenama u programima biblioteke, školskom obrazovnom programu te pojavi novih audio, video i elektronskih tehnologija te naposljetku, organizovana i vođena tako da je estetski privlačna korisnicima i pogodna za razonodu i učenje, s uočljivim i jasnim vodičima i oznakama.

1.4. Izgradnja i upravljanje zbirkom

Školska biblioteka osigurava širok izbor građe koji zadovoljava korisničke potrebe u skladu s njihovim obrazovnim, informacijskim i ličnim razvojem. Svaka školska biblioteka bi trebala imati 10 knjiga po učeniku. Najmanje škole bi trebale imati najmanje 2500 odgovarajućih jedinica građe novijeg datuma kako bi se osigurala ravnoteža između bibliotečke građe namijenjene korisnicima različite dobi, sposobnosti i porijekla. Najmanje 60% građe treba biti građa vezana za nastavni program i nebeletristička građa. Prema IFLA

¹⁶ <http://mrav.ffzg.hr/zanimanja/book/part2/node0701.htm> pristupljeno (2023-05-25)

¹⁷ IFLA School Library Guidelines 2015, 32.

¹⁸ Ibid, 32-36.

Smjernicama¹⁹, građu namijenjenu za slobodno vrijeme i razonodu, kao što su popularni romani, muzička građa, časopisi i plakati, potrebno je birati u saradnji sa učenicima na osnovu njihovih interesa, bez prelaženja etičkih normi.

Bibliotečke usluge, također, moraju uključivati i pristup elektronskim izvorima informacija koji održavaju kako nastavni program, tako i korisničke interese i kulturu. Elektronski izvori informacija trebaju uključivati prije svega pristup Internetu i referentnim bazama podataka i bazama podataka s cjelovitim tekstom, zatim softverske pakete s obrazovnim sadržajima, kao i standardizirane bibliotečke kataloge pogodne za uključivanje u mreže. Pored zbirke koje zadovoljavaju potrebe učenika, školska biblioteka treba da sadrži i zbirke koje zadovoljavaju potrebe osoblja biblioteke i nastavnika, ali i roditelja. Politika upravljanja zbirkom mora biti zasnovana na nastavnom planu i programu i posebnim potrebama i interesima školske zajednice.

„Školske biblioteke treba da poboljšaju pristup bibliotečkim materijalima za svoje korisnike kroz međubibliotečke pozajmice i dijeljenje resursa. Međutim, budući da ovo nije tradicionalna zadaća mnogih školskih biblioteka, rijetko postoje dobro uspostavljeni sistemi koji to olakšavaju. Međubibliotečke pozajmice i dijeljenje resursa jednostavnije je organizovati gdje su školske biblioteke povezane jedinstvenim katalogom ili zajedničkim pristupom bazama podataka na mreži i digitalnim referentnim materijalima.“²⁰

1.5. Programi i aktivnosti školske biblioteke

Biblioteke su središnje mjesto za postizanje obrazovnih ciljeva, kao što je informacijska pismenost za sve, koja je postepeno razvijena i usvojena kroz školski program. Zatim, dostupnost informacijskih izvora za sve učenike na svim obrazovnim razinama te otvoreni protok informacija i znanja za sve učeničke skupine kao način ostvarivanja demokratskih i ljudskih prava. „Programi i aktivnosti koje pruža školska biblioteka se razlikuju širom svijeta jer moraju biti usklađeni sa ciljevima škole i šire zajednice.“²¹ Ciljevi školske biblioteke bi trebali biti usklađeni sa ciljevima škole. U prvom redu su to pismenost i učenje prema nastavnom planu i programu. Međutim, od sredstava koje školska biblioteka posjeduje zavisi i to na koji će način i u kojoj mjeri biblioteka ispuniti određene ciljeve.

¹⁹ Ibid, 34.

²⁰ Ibid, 36.

²¹ Ibid, 45.

Programe i aktivnosti na razini škole moraju osmisliti školski bibliotekari, u saradnji sa direktorom škole, stručnim saradnicima, nastavnicima, pomoćnim osobljem i učenicima. Osnivanjem odbora školskih biblioteka na nacionalnoj i lokalnoj razini se poboljšava slika i utiče se na razvoj školske biblioteke. Pored toga, potrebno je osigurati program za stručno usavršavanje školskih bibliotekara, izraditi plan saradnje školskih i javnih biblioteka te poticati i razvijati projekte za školske biblioteke.

Potrebno je razviti i aktivnosti zasnovane na pismenosti i poticanju čitanja kod učenika. „Trebalo bi uložiti napore da se osigura da zbirka školske biblioteke uključuje materijale napisane i stvorene kako na lokalnom, tako i na međunarodnom nivou i koji odražavaju nacionalni, kulturni i etnički identitet članova školske zajednice.“²² Upravo je školski bibliotekar glavna osoba koja treba osigurati sav potreban materijal, kako u učionici, tako i u biblioteci. Također, trebao bi promovirati nove materijale kroz razna predavanja, izlaganja u bibliotekama i informacije na web stranici biblioteke. Ono što bi se još trebalo uraditi, kako bi se potakli pismenost i čitanje, su razne izložbe u školi, posjete autora, kao i međunarodni dani pismenosti.

2. ŠKOLSKE BIBLIOTEKE: NA PRIMJERU GRADA KONJICA

U gradu Konjicu se nalaze tri škole, dvije osnovne i jedna srednja. U sklopu dvaju, centralnih osnovnih škola su i područne škole. S ciljem izrade rada je obavljeno istraživanje i u tu svrhu smo posjetili „Prvu osnovnu školu“, „Drugu osnovnu školu“ i „Srednju školu Konjic“ te porazgovarali sa bibliotekarima o njihovoj biblioteci, fondu i korisnicima.

Bibliotekarima su postavljena sljedeća pitanja, na osnovu prethodno obrađenog poglavlja, prateći IFLA Smjernice:

1. Da li Vi, kao bibliotekar, možete reći da radite u izuzetno zadovoljavajućim uvjetima rada za svakodnevno obavljanje bibliotečkih poslova?
2. Obrazovanje bibliotekara?
3. Ukoliko postoji neki problem u Vašoj biblioteci, odnosno nešto na čemu bi se trebalo poraditi u budućnosti, šta bi to bilo?
4. Da li Vaša biblioteka saraduje sa drugim bibliotekama?
5. Na koji način se finansira Vaša biblioteka?
6. Koliko bibliotekara radi u Vašoj biblioteci? Opis Vašeg posla (ukratko)?

²² Ibid, 30.

7. Da li postoje problemi u organizaciji prostora i pristupa Vašoj biblioteci, uzimajući u obzir i osobe sa invaliditetom?
8. Koliko jedinica bibliotečke građe posjeduje Vaša biblioteka?
9. Koja pomagala za organizaciju znanja/kataloge koristite?
10. Na koji način se vrši nabava građe?
11. Šta je to ono što korisnici najčešće potražuju?
12. Da li mi možete navesti neke aktivnosti i programe koje izvodi Vaša biblioteka, u cilju promocije?

2.1. Prva osnovna škola

„Prva osnovna škola“ je osnovana 1881. godine pod nazivom „Treći mart“. Današnja školska zgrada je sagrađena 1965. godine te je preimenovana u naziv „Prva osnovna škola“.²³ Nastavni proces se odvija u centralnoj školi sa tri područna odjeljenja. Škola broji oko 700 učenika.

Bibliotekarka ove škole se rado odazvala pozivu i pismenim putem odgovorila na pitanja koja su joj postavljena. Na prvo pitanje smo dobili odgovor da radi u zadovoljavajućim uslovima. Završila je Pedagošku akademiju, smjer „Bosanski jezik i književnost“, a kasnije stekla zvanje „Viši knjižničar“ u NUBBiH. Nije nam izdvojila neke izrazite probleme s kojima se susreće u svojoj biblioteci, kao ni neke na kojima bi trebalo poraditi u budućnosti. Pri posjeti ovoj biblioteci, primjećen je čitaonički prostor za veću grupu učenika, s tim da ne postoji prostor za računare i AV opremu.

Što se tiče saradnje sa drugim bibliotekama, istakla je „Gradsku biblioteku“ Konjic. Na peto pitanje smo dobili odgovor da se biblioteka finansira iz budžeta škole. U biblioteci ove škole radi jedna bibliotekarka, koja obavlja sve vrste poslova, od usluživanja korisnika pa sve do izrade i obrade bibliotečkog fonda. U ovoj školi ne postoji problem pristupa osobama s invaliditetom. Biblioteka se nalazi u prizemlju zgrade, tako da je osobama s invaliditetom omogućen pristup fondovima, sadržajima i aktivnostima koje biblioteka nudi. Ova škola se ističe od drugih po tome što zaista veliku pažnju pridaje osobama s invaliditetom i za cilj imaju „promovisati razumijevanje problema invaliditeta u društvu, da se omogući osobama s

²³ <https://www.konjic.ba/ba/obrazovanje.html> (pristupljeno 2023-05-27)

invaliditetom ostvarenje svih prava i njihovu potpunu uključenost u društvo, jer u različitosti postoji ljepota i postoji snaga.“²⁴

Na osmo pitanje smo dobili odgovor da biblioteka posjeduje oko 6000 jedinica bibliotečke građe, dok se nabava vrši isključivo kupovinom i poklonima. „Pod pojmom kupovina podrazumijeva se, u skladu sa definiranom nabavnom politikom biblioteke, radi obezbjeđivanja adekvatnih izvora informacija za zadovoljavanje potreba korisnika, kupovina monografskih i serijskih publikacija, te pretplata na njih, kupovina pristupa bazama podataka, te kupovina video i elektronskih zapisa.“²⁵ Za organizaciju znanja se u ovoj biblioteci koristi interni katalog. Na pitanje „Šta je to ono što korisnici najčešće potražuju?“, bibliotekarka je odgovorila da je to lektirna građa, propisana nastavnim programom. I za kraj, na pitanje vezano za aktivnosti i programe koje izvodi biblioteka, u cilju promocije, navela je da rade na obilježavanju svih važnijih kulturnih dešavanja, poput „Dana pismenosti“, „Oktobar – mjesec knjige“, dana škole i državnih praznika.

2.2. Druga osnovna škola

„Druga osnovna škola“ je osnovana 1958. godine. Godinama je mijenjala naziv i lokaciju, međutim na sadašnjoj lokaciji se nalazi od 1974. godine. Nastavni proces se odvija u centralnoj školi i četiri područne. Iako je, kako navode, u posljednje vrijeme primjetan znatan pad, danas ova škola broji 859 učenika.²⁶

Bibliotekarka ove škole je, u cilju što vjerodostojnijeg prikaza stanja biblioteke te što kvalitetnije izrade rada, odgovorila na prethodno predstavljena pitanja te podijelila svoje radno iskustvo s nama.

Na prvo pitanje je odgovorila pozitivno, tvrdeći da je zadovoljna uvjetima rada u biblioteci. Navela je citat nepoznatog autora kroz koji možemo sami uvidjeti koliko je zadovoljna svojim pozivom i koliko zapravo voli svoj posao, bez obzira na probleme s kojima se susreće. „Blago čovjeku koji je pronašao pravi poziv. Ne treba mu veća sreća. U njemu je našao sebe, smisao, budućnost – sve.“ Završila je Pedagošku akademiju, smjer „Bosanski jezik i književnost“, a kasnije stekla i zvanje „Viši knjižničar“ u NUBBiH. Treće pitanje se ticalo problema u biblioteci, a to su najprije fizički prostor, zatim pristup osobama s invaliditetom,

²⁴<https://saznajem.ba/2022/12/prva-osnovna-skola-obiljezila-3-decembar-dan-osoba-s-invaliditetom/> (pristupljeno 2023-05-27)

²⁵ Dizdar, S, Rašidović B.E, Rožajac-Zulčić, M. (2017) Nabavna politika. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, 12.

²⁶ <https://drugaosnovna.ba/> (pristupljeno 2023-06-19)

digitalizacija i učlanjenje u COBISS, gdje su sve biblioteke povezane u nacionalni bibliotečko-informacijski sistem. Problem sa prostorom rješavaju tako što određeni fond smještaju u učionicu koja nije u funkciji, a nalazi se u prizemlju. Uprava škole je pokušala riješiti ovaj problem privremenim premještanjem fonda i cijele biblioteke, ali uslijed nedostatka sale za sastanke, biblioteka se ponovo vratila u prostorije gdje je nekada bila.

Prema Standardu za školske knjižnice²⁷, školska biblioteka bi trebala imati 60 m², ali ova ima svega oko 35 m². Kao problem navodi i pozicioniranost biblioteke koja je na drugom spratu i samim tim je onemogućen dolazak osoba s invaliditetom u istu. Taj problem bibliotekarka rješava tako što potrebnu bibliotečku građu proslijedi preko drugih učenika. U biblioteci ne postoji multimedijalno središte, kao ni jedinice za rad na računarima. Dakle, u biblioteci postoji samo jedan računar na kojem radi isključivo bibliotekarka.

Što se tiče saradnje s drugim bibliotekama, to su uglavnom „Gradska biblioteka“ Konjic i biblioteka „Srednje škole Konjic“, gdje u nedostatku bibliotečke građe u svojoj biblioteci učenici, ali i nastavnici često građu potraže baš ovdje. Na peto pitanje, o finansiranju, kazala je kako se biblioteka finansira iz budžeta škole. Na šesto pitanje je odgovorila da radi samo jedna osoba i da sama obavlja sve vrste poslova, od usluživanja korisnika, izrade i obrade bibliotečkog fonda, rada sa učenicima, roditeljima i nastavnicima, pa sve do promovisanja biblioteke kroz razne projekte i sekcije. Problem u organizaciji pristupa za osobe s invaliditetom postoji, a taj problem je bibliotekarka istakla u odgovoru na treće pitanje. Prema Standardu za školske knjižnice, „veličina knjižničkog fonda određuje se prema vrsti škole te broju učenika, učitelja, nastavnika i stručnih suradnika.“²⁸ U biblioteci osnovne škole najmanji broj knjiga po učeniku je deset. U manjim školama ukupan bibliotečki fond ne može biti manji od 2500 knjiga. Biblioteka „Druge osnovne škole“ Konjic posjeduje 9501 jedinicu bibliotečke građe. Bibliotečki fond ove biblioteke sadrži obaveznu lekturu propisanu nastavnim programom, ostalu bibliotečku građu, literaturu na stranim jezicima koji se uče u školi, referentnu zbirku (rječnici, enciklopedije) te naučnu i stručnu literaturu. U biblioteci ove škole se koriste predmetni i abecedni katalog.

Na deseto pitanje, vezano za nabavu građe, bibliotekarka je istakla kako biblioteka gradi svoj fond kupovinom (dvaput godišnje), ali i poklonima. S obzirom na to da su korisnici uglavnom učenici do devetog razreda, najčešće se potražuju lektire propisane nastavnim

²⁷ Strugar 2000, URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2000_03_34_698.html (pristupljeno 2023-06-19)

²⁸ Ibid.

programom. Aktivnosti koje izvodi biblioteka, s ciljem promocije, su minimalni, ali se bibliotekarka trudi da učenicima, kao i nastavnicima pomogne kroz razne sekcije te ih uputi u medijsku i informacijsku pismenost, koje predstavljaju jednu od najvažnijih kompetencija XXI stoljeća. „Informacijska pismenost su znanja i vještine potrebni za razumijevanje informacijskih i komunikacijskih tehnologija, uključujući hardver, softver, sustave, mreže (mjesne mreže i Internet) i ostale dijelove informatičkih i telekomunikacijskih sustava, dok u medijsku pismenost spadaju znanja i vještine potrebni za razumijevanje svih medija i formata na kojima se podaci, informacije i znanje stvaraju, pohranjuju, prenose i predstavljaju...“²⁹

2.3. Srednja škola Konjic

Državna niža realna gimnazija je osnovana 1945. godine. Tehnička škola – mašinski odsjek sa radom kreće 1961. godine, a godinu prije Ekonomska škola. „Dana 11. februara 1974. godine održan je referendum o spajanju Gimnazije, Ekonomske škole i Mašinskog školskog centra u jedinstvenu organizaciju udruženog rada Srednjoškolski centar „Bratstvo-jedinstvo“ Konjic. Od 2004. godine škola nosi naziv Javna ustanova „Srednja škola“ Konjic.“³⁰ Škola danas broji oko 847 učenika.

U biblioteci nas je dočekala bibliotekarka, koja je uposlenik ove škole dugi niz godina, te nam rado odgovorila na postavljena pitanja. Razgovor smo započeli prvim pitanjem, na koje smo dobili odgovor potvrđan odgovor, što se tiče svih propisa. Ona je diplomirani profesor francuskog jezika i književnosti, a kasnije je „u skladu sa Zakonom o bibliotečkoj djelatnosti i Pravilnikom o stručnim zvanjima u bibliotečkoj djelatnosti“³¹ završila stručni ispit iz bibliotekarstva. Problemi koje nam je bibliotekarka navela je uređenje fizičkog prostora, digitalizacija i spašavanje određenih publikacija od propadanja, kao i COBISS sistem. Zgrada škole je građena '70ih godina, pretrpjela je ratna razaranja i potrebna joj je određena vrsta obnove. Međutim, svjesni smo činjenice da je danas biblioteka zapostavljena u društvu te da se njezine potrebe nalaze na samom dnu ljestvice. Na inicijativu bibliotekarke, tek su u proteklih nekoliko godina dobili jedan računar i internet.

Na četvrto pitanje smo dobili odgovor da biblioteka sarađuje sa Narodnom bibliotekom Mostar koja organizuje razne seminare na kojima bibliotekarka prisustvuje, kao i sa Narodnom

²⁹ Horton 2008, 20 u Leder, A. (2021) Medijska i informacijska pismenost mladih u digitalno doba. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 6.

³⁰ <https://ss-konjic.edu.ba/historija-skole-2/> (pristupljeno 2023-06-19)

³¹ <https://nub.ba/usluge/za-bibliotekare/strucni-ispit-za-bibliotekarstvo> (pristupljeno 2023-09-15)

knjižnicom HNŽ/K. Ova biblioteka se finansira iz budžeta škole. Šesto pitanje se ticalo uposlenika u biblioteci, kao i opisa njihovog posla. U ovoj biblioteci radi samo jedna bibliotekarka, koja obavlja sve poslove koji su vezani za biblioteku. Čak štaviše, pomaže učenicima u njihovom nastavnom procesu. Tokom pandemije i online nastave, da bi podstakla učenike na čitanje, na platformi za učenje je svakodnevno postavljala određene dijelove knjiga ili knjige u otvorenom pristupu te je tu praksu nastavila i nakon što su se učenici vratili u učionice. Problemi u organizaciji prostora i pristupa osobama s invaliditetom postoje, jer se biblioteka nalazi na drugom spratu škole, kao i taj da biblioteka ne posjeduje asistivnu tehnologiju za osobe s invaliditetom. Problem pristupa bibliotekarka rješava tako što potrebnu literaturu preko kolega proslijedi određenom učeniku.

Biblioteka posjeduje oko 19000 jedinica bibliotečke građe, s tim da je potrebno pročišćavanje fonda, jer se koristi tek 14000 jedinica. „Pročišćavanje bibliotečkog fonda obuhvata izlučivanje građe iz fonda po fizičkom, sadržajnom i po mjerilu upotrebljivosti.“ Prema fizičkom mjerilu je to „sva oštećena, spaljena, previše osušena, pljesniva, izgrižena, zgužvana, raspuknuta, savijena, izbljedjela, izgrebana građa, suvišan broj primjeraka (posebno se odnosi na stara izdanja, a dostupna su nova) te nepotpuna građa.“ Prema sadržajnom mjerilu se ubrajaju „zastarjeli udžbenici, kao i zastarjela referalna građa.“ Treće mjerilo je mjerilo upotrebljivosti, a odnosi se na „frekvenciju posudbe određenih primjeraka, kao i utvrđivanje materijalne vrijednosti fonda nakon otpisa i vrijednosti fonda predloženog za otpis.“³² U ovoj biblioteci je u planu uvođenje i korištenje elektronskog, internog kataloga.

Dalje, nabavu građe vrše kupovinom i poklonima. U vrijeme pisanja rada, na web stranici škole je objavljena vrijedna donacija 175 novih naslova od Nacionalne i univerzitetske biblioteke Bosne i Hercegovine.³³ Na jedanaesto pitanje smo dobili odgovor da su lektirna izdanja ono što učenici najčešće potražuju.

Saradnja sa profesorima i učenicima u krugu škole su aktivnosti koje biblioteka izvodi, u cilju promocije.

³² Dizdar, Rešidović, Rožajac-Zulčić 2017, 13.

³³ <https://ss-konjic.edu.ba/2023/06/12/vrijedna-donacija-nacionalne-i-univerzitetske-biblioteke-bih/> pristupljeno (2023-06-19)

3. NARODNE BIBLIOTEKE

„Narodna knjižnica, kao lokalna pristupna točka znanju, temeljni je preduvjet cjeloživotnog učenja, samostalnog odlučivanja i kulturnog razvoja pojedinaca i društvenih skupina. Ona podupire zdrava društva znanja osiguravajući pristup svim vrstama znanja, uključujući i znanstveno i lokalno znanje te omogućavajući njegovo stvaranje i dijeljenje bez ikakvih komercijalnih, tehnoloških ili pravnih prepreka.“³⁴

To je ustanova koja korisnicima osigurava pristup svim vrstama informacija, uz korištenje svih sredstava komunikacije koji su joj dostupni. Pristup narodnim bibliotekama imaju svi, bez obzira na dob, spol, rasu, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj. Ukoliko postoje korisnici kojima je potrebna dodatna usluga, radi njihovog zdravstvenog stanja, invaliditeta i sl, biblioteka je dužna ponuditi je. Dakle, usluge moraju biti fizički ili digitalno dostupne svim korisnicima. Prije svega, potrebna je dobro opremljena zgrada sa prihvatljivom lokacijom, uređen unutrašnji prostor, čitaonica, relevantna tehnologija te fleksibilno radno vrijeme. Fond narodne biblioteke mora biti takav da odgovara svima i da zadovoljava korisničke potrebe. „Zbirke i usluge ne smiju biti izložene nikakvim oblicima ideološke, političke ili vjerske cenzure, niti komercijalnom pritisku.“³⁵

„Zadaće narodnih biblioteka, prema IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice, 2022. su:

- osiguravanje pristupa širokom spektru informacija i ideja bez cenzure, podržavanje formalnog i neformalnog obrazovanja na svim razinama kao i cjeloživotnog učenja koje omogućuje stalnu, dobrovoljnu i samostalnu potragu za znanjem za ljude u svim životnim razdobljima;
- pružanje mogućnosti za osobni kreativni razvoj, poticanje mašte, kreativnosti, znatiželje i empatije;
- stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece od rođenja do odrasle dobi;
- poticanje, podupiranje i sudjelovanje u aktivnostima i programima opismenjavanja u svrhu razvijanja vještina čitanja i pisanja, pomaganje pri razvoju medijske i informacijske pismenosti te vještina digitalne pismenosti za ljude svih dobnih skupina, s ciljem stvaranja informiranog, demokratskog društva;

³⁴IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. (2022) URL: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2455/1/IFLAUNESCO%20Public%20Library%20Manifesto%202022-hr.pdf> (pristupljeno 2023-06-15), 1.

³⁵ Ibid, 2.

- pružanje usluga članovima svojih zajednica osobno i na daljinu putem digitalnih tehnologija, pružajući pristup informacijama, zbirkama i programima kad god je to moguće;
- osiguravanje pristupa svim vrstama informacija o zajednici i mogućnostima organiziranja zajednice za sve, uz istovremeno prepoznavanje uloge knjižnice kao osnove društvenog tkiva;
- pružanje pristupa znanstvenom znanju svojim korisnicima, kao što su rezultati istraživanja i zdravstvene informacije koje mogu utjecati na njihove živote, te omogućavanje njihovog sudjelovanja u znanstvenom napretku;
- pružanje odgovarajućih informacijskih usluga lokalnim poduzetnicima, udrugama i interesnim skupinama;
- očuvanje i pristup lokalnim i autohtonim podacima, znanju i baštini (uključujući usmenu tradiciju);
- osiguravanje okruženja u kojem lokalna zajednica može preuzeti aktivnu ulogu u identificiranju građe koju treba očuvati, zaštititi i dijeliti, u skladu sa željama zajednice;
- poticanje interkulturalnog dijaloga i podupiranje kulturne raznolikosti;
- promicanje očuvanja i smislenog pristupa kulturnim izričajima i baštini, uvažavanje umjetnosti, otvorenog pristupa znanstvenom znanju, istraživanju i inovacijama, kako u tradicionalnim medijima, tako i u digitaliziranoj i izvorno digitalnoj građi.³⁶

Neovisno o tome da li se radi o velikoj ili nekoj manjoj narodnoj biblioteci, potrebno je da korisnicima omogući posudbu bibliotečke građe, korištenje građe u slobodnom pristupu, pristup bibliotečkom katalogu na mreži, korištenje računarske i informacijsko-komunikacijske tehnologije te da organizuje programe poticanja čitanja kao i informacijske i medijske pismenosti.

3.1. Pravni i finansijski okvir

Narodna biblioteka obavlja bibliotečku djelatnost na području općine ili grada koji je osnovao. Za nju je najčešće odgovorna lokalna vlast. Finansiranje treba biti osigurano, a to je najčešće iz budžeta općine ili grada, kao i namjenska sredstva iz proračuna. „Sredstva za rad samostalnih biblioteka osiguravaju se u skladu sa općim propisima o finansiranju ustanova,

³⁶ Ibid, 2-3.

propisima o finansiranju javne potrošnje i drugim propisima o finansiranju kulture.“³⁷ Međutim, da bi biblioteka imala veći priliv novca, neophodno je da sarađuje sa drugim bibliotekama i obrazovnim ustanovama. Bitno je spomenuti i činjenicu da gotovo svaka biblioteka svojim korisnicima vrši naplaćivanje članarine, što se donekle kosi sa IFLA-inim i UNESCO-vim Manifestom gdje se navodi da su usluge u načelu besplatne.

Narodnom bibliotekom upravlja upravni odbor, a rukovodi direktor. „Upravni odbor biblioteke odlučuje o popuni, reviziji i rashodovanju bibliotečke građe, odlučuje o organiziranju odjeljenja i pokretnih biblioteka u sjedištu ili izvan sjedišta biblioteke, utvrđuje način korišćenja bibliotečke građe te utvrđuje način propagande i popularizacije knjige.“³⁸

3.2. Zadovoljenje potreba korisnika

Narodna biblioteka je dužna omogućiti pristup svim korisnicima, ali i onim koji to trenutno nisu, odnosno mogućim, budućim korisnicima. „Naglasak je na identificiranju mogućih korisnika, a moguće ciljne skupine čine ljudi svih dobnih skupina i u svim životnim razdobljima, pojedinci i skupine s posebnim potrebama (tu je uključena nova “skupina”– ljudi koji ne znaju ništa o uslugama knjižnice) te ustanove unutar šire društvene mreže.“³⁹

Veliku pažnju bi trebalo posvetiti uslugama za djecu, jer narodna biblioteka ima zadaću poticati pismenost, čitanje i učenje. Potrebno je da osigura bibliotečku građu i usluge na različitim medijima kako bi odgovorila na njihove potrebe i sposobnosti. Također su bitne i usluge za mlade, kao i njihove roditelje. Mladi bi trebalo da učestvuju u odabiru građe, s obzirom na to da narodna biblioteka podržava cjeloživotno učenje i sarađuje sa drugim obrazovnim ustanovama. Potrebno je da osigura građu koja će podržavati pismenost i razvoj osnovnih životnih vještina. Jedna od, možda najznačajnijih korisničkih potreba, jeste potreba za prostorom za učenje. Neki korisnici nemaju adekvatne uvjete za učenje kod kuće, te se zbog toga odlučuju učiti upravo u biblioteci i tu provoditi svoje slobodno vrijeme. Tada se od biblioteke očekuje „pružanje informacija vezanih uz hobije i provođenje slobodnog vremena te ohrabriranje kulturnog i umjetničkog razvoja svih dobnih skupina.“⁴⁰

Zatim, pored redovnih korisnika i usluga koje se njima pružaju, potrebno je istaći i usluge za specijalne skupine korisnika, a tu se podrazumijevaju mogući korisnici koji iz bilo

³⁷ Zakon o bibliotečkoj djelatnosti Federacije Bosne i Hercegovine 1995, 10.

³⁸ Ibid.

³⁹ Indir, I. (2012). IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 55 (1), 124-132.

URL: <https://hrcak.srce.hr/93699> (pristupljeno 2023-06-21), 126.

⁴⁰ Ibid, 127.

kojeg razloga ne mogu koristiti redovne bibliotečke službe i usluge. Te usluge se mogu poboljšati upotrebom novih tehnologija, kao što su „programi za sintezu govora, veze s udaljenim mjestima i online katalogi.“⁴¹

U posljednje vrijeme se fokus stavlja na razvijanje informacijske pismenosti, odnosno razvijanje vještina koje korisniku omogućavaju da prepozna neku informaciju kao relevantnu, da je može samostalno pronaći i učinkovito koristiti. Pored toga, javlja se i potreba za učestvovanjem korisnika u razvoju usluga. „Neophodan vid pružanja usluga je obrazovanje korisnika u smislu pružanja pomoći u korištenju informacijske i komunikacijske tehnologije, razvijanja programa za obrazovanje, ali i organiziranja skupnih posjeta i obilaska knjižnice.“⁴²

3.3. Izgradnja zbirke

Svaka narodna biblioteka mora imati smjernice za izgradnju zbirke koje je usvojio upravni odbor. Temelje se na stručnim načelima, načelima intelektualne prirode i prava jednakog pristupa informacijama za sve. Svrha tih smjernica jeste razvijanje bibliotečkih zbirki, održavanje i pristup istim. Smjernice mogu biti univerzalne, općenite te specifične i trebaju definisati svrhu, obim i sadržaj zbirke, kao i mogući pristup vanjskim izvorima.⁴³

Što se tiče obima građe, svaka biblioteka bi trebala osigurati širok raspon građe, u većem broju primjeraka. „Smjernice za izgradnju i upravljanje fondom revidiraju se svakih pet godina, a prema potrebi i ranije, te trebaju biti objavljene na mrežnom mjestu knjižnice.“⁴⁴

Prema Standardu za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj⁴⁵ svaka narodna biblioteka bi trebala imati 65% beletristike, 35% stručne, znanstvene i popularno-znanstvene literature, od koje najmanje 1% čini referentna građa, u odnosu na ukupan broj jedinica. Također, potrebno je da osigura i građu na stranim jezicima, odnosno 10% ukupnog bibliotečkog fonda.

3.4. Osoblje narodne biblioteke

Da bi se osigurala najbolja usluga korisnicima, potrebno je da osoblje bude visoko motivisano te da radi na stručnom usavršavanju, u formalnim i neformalnim oblicima, kao i na

⁴¹ Ibid, 127.

⁴² Ibid, 127.

⁴³ Ibid, 128.

⁴⁴ Strugar 2000, URL:https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2000_03_34_698.html (pristupljeno 2023-06-23)

⁴⁵ Ibid.

cjeloživotnom učenju. Svaki član osoblja ima jasno određene dužnosti i obaveze koje treba izvršavati na radnom mjestu, u skladu s njegovim vještinama i kvalifikacijama. U narodnoj biblioteci susrećemo školovane bibliotekare, pomoćno bibliotečko osoblje, stručno nebibliotečko osoblje, pomoćno osoblje te se u IFLA-inom i UNESCO-vom Manifestu spominje još jedna, dodatna kategorija, a to je pomoćno nebibliotečko osoblje.⁴⁶

Glavnu kariku vezanu za vođenje i motivisanje osoblja čini direktor koji ima zadatak da promiče narodnu biblioteku na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou te informiše upravni odbor o novim dešavanjima. Zatim, potrebno je da uspostavi i održava dobre veze kako sa finansijerima, tako i sa rukovodiocima drugih ustanova, od istog ili sličnog značaja. „Politike planiranja i razvoja uključuju određivanje zadaća narodne knjižnice, njezine kratkoročne i dugoročne ciljeve, strategije i metode procjene učinkovitosti.“⁴⁷ Također, potrebno je da sa svojim timom sastavi strateški plan kako bi se postigli prioriteti i ciljevi narodne biblioteke. Nakon toga, potrebno je i upravljanje bibliotečkom građom, ali i osobljem.

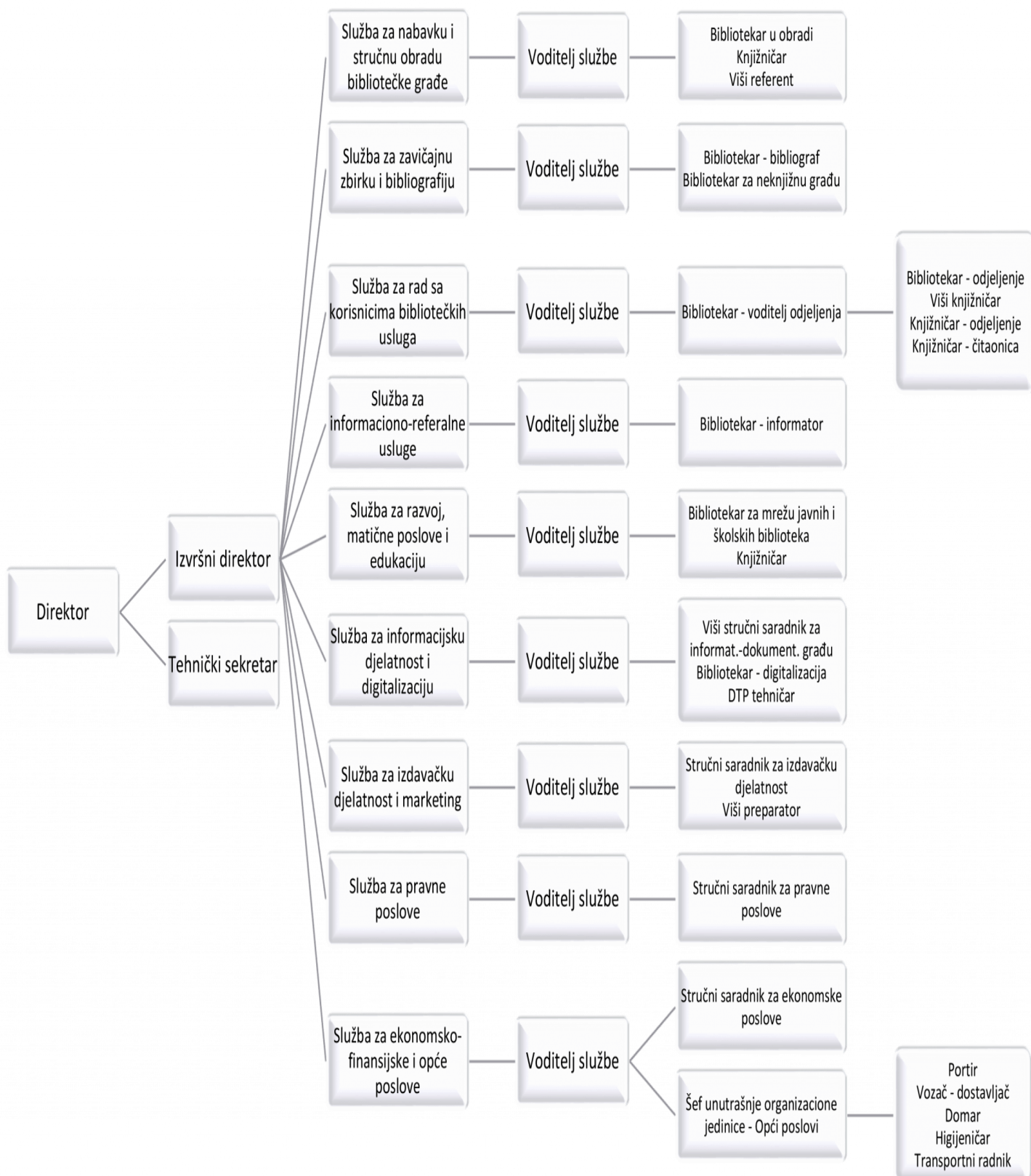
Direktor saraduje sa izvršnim direktorom i tehničkim sekretarom, odakle se dalje osoblje raspoređuje po službama. Svaka služba ima voditelja i bibliotekara, odnosno stručnog saradnika koji je zadužen za određenu uslugu.

Svaka narodna biblioteka bi trebala imati minimalno dva bibliotekara, a taj broj zavisi od nekoliko faktora. Osnovni kriterij za određivanje najmanjeg broja bibliotečkog osoblja je broj stanovnika na području djelovanja biblioteke, i to 0,5 zaposlenika na 1000 stanovnika, od kojih je najmanje 50% bibliotekara. Prema Standardu za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, dodatni kriteriji koji utječu na potreban broj stručnog bibliotečkog osoblja su: broj korisnika učlanjenih u biblioteku, poslovi matične djelatnosti, status središnje biblioteke za nacionalne manjine, obim zavičajne i posebne zbirke iznad 1500 jedinica građe, rad s djecom, rad s osobama s invaliditetom, godišnja nabava i obrada bibliotečke građe, poslovi promocije i odnosa s javnošću te održavanje računarske infrastrukture.⁴⁸

⁴⁶ Indir 2012, 129.

⁴⁷ Ibid, 130.

⁴⁸ Strugar 2000, URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2000_03_34_698.html (pristupljeno 2023-06-23)

Ilustracija 1: Organizaciona struktura u biblioteci grada Sarajeva⁴⁹

⁴⁹ <https://www.bgs.ba/organizaciona-struktura/> (pristupljeno 2023-07-05)

4. GRADSKA BIBLIOTEKA KONJIC

Gradska biblioteka Konjic se nalazi u prostorijama nekadašnjeg „Doma kulture“, a danas „Narodnog univerziteta Konjic“. „Po projektu slovenačkog arhitekta Jože Osojnika, u Konjicu je 1957. godine izgrađen objekat koji će postati čuven u cijeloj Jugoslaviji. U modernističkom stilu, oblikovan tako da prati linije terena na kojem leži, Narodni univerzitet Konjic je plijenio pažnju kako svojim izgledom, tako i svojom funkcionalnošću. Koncipiran tako da iz svake prostorije možete obići svih 6.000 kvadratnih metara njegove površine, Narodni univerzitet je kroz godine bio dom mnogobrojnim kulturno-umjetničkim društvima – od muzičkih orkestrara, preko filmskih, šahovskih i radio klubova, do pozorišnih i likovnih udruženja i kolektiva.“⁵⁰ Objekat je proglašen nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

Ilustracija 2: Narodni univerzitet Konjic⁵¹

Dakle, biblioteka nije samostalna institucija, nego se nalazi u okviru „Narodnog univerziteta Konjic“. S obzirom na to da se budžet dijeli na sve segmente unutar njega (biblioteka, kino, pozorište, galerija, ansambli i udruženja), biblioteka dobiva jako malo novca za sve što joj je potrebno. S tim u vezi, fizički prostor je izuzetno ograničen, ali i neadekvatan radi nepostojanja prostorija namijenjenih za potrebe čitanja i izvođenja različitih odgojno-obrazovnih aktivnosti. Također, sam pronalazak prostorija biblioteke je upitan jer ne postoje

⁵⁰ <https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/news/narodni-univerzitet-konjic-%E2%80%93-bлаго-bosne-i-hercegovine> (pristupljeno 2023-07-14)

⁵¹ <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ba/Kino-Konjic35.jpg> (pristupljeno 2023-07-14)

putokazi do nje, kao i dolazak u njene prostorije, do kojih se može doći jedino stepenicama, što bi značilo da je osobama s invaliditetom onemogućen dolazak do iste. Primarno je preurediti ulazni prostor i prilagoditi ga osobama s invaliditetom. Zatim, stvoriti prostor koji bi služio kao čitaonica, odnosno prostor za rad u skupini, ovisno o potrebi korisnika. Također, potreban je i prostor za računare i AV opremu, kao i sami računari te oprema.

Biblioteka broji 500 korisnika, od čega 320 čine učenici i studenti, a ostatak su odrasli. Članarina za odrasle korisnike iznosi 15 KM, a za penzionere i djecu 10 KM, s tim da djeca u oktobru, kada se obilježava „Mjesec knjige“, imaju besplatno učlanjenje. Zaposlene su dvije bibliotekarke, a bibliotekarka s kojom je obavljen razgovor je završila „Komparativnu književnost i bibliotekarstvo“ na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. One posebnu pažnju posvećuju mlađim članovima. Trude se da uz pomoć prezentacija i organiziranja posjeta promoviraju svoj rad, ukažu na značaj knjige i književnosti kao i na važnost čitanja.

U ovoj biblioteci se za organizaciju znanja koristi elektronski, interni katalog, dostupan isključivo bibliotekarkama radi lakšeg praćenja fonda i usluživanja korisnika. Da bi se povećala vidljivost usluga Gradske biblioteke Konjic, potrebno je da, između ostalog, posjeduje online katalog kako bi korisnici bili upućeni u cjelokupni bibliotečki fond. Biblioteke, da bi odigrale svoju ulogu, moraju biti podržane savremenom informacijskom i komunikacijskom tehnologijom. Stoga, neophodno je i uključivanje biblioteke u mrežu COBISS. Biblioteka sadrži 26000 primjeraka knjiga iz svih oblasti, kao što su filozofija, psihologija, društvene, prirodne i primjenjene nauke, a najviše ima književnost koja je podijeljena dalje prema rodovima. Što se tiče bibliotečkog fonda, do 2019. godine je biblioteka dobivala 1000 KM godišnje od opštine za dopunu fonda, međutim to je prestalo uslijed pandemije COVID-19. Bibliotečki fond se svake godine stvara i dopunjava donacijama, a ponajviše zahvaljujući Fondaciji za bibliotečku djelatnost Sarajevo.

Danas kada se sve dešava online, nezamislivo je da jedna ustanova, od ovolikog značaja, nema svoj prostor u online okruženju. Mnogo lakše bi bilo kada bi postojala web stranica gdje bi korisnici jednim klikom na uslugu „Pitaj bibliotekara“, mogli doći do informacija koje ih zanimaju. Bibliotekarke ovu uslugu djelomično ispunjavaju preko privatnih, viber brojeva ili e-mailova, do kojih se ne može doći ukoliko već nismo posjetili biblioteku. Osoblje zaposleno u biblioteci je pokušalo riješiti problem nevidljivosti na webu na način da su napravili facebook stranicu 2017. godine, međutim to je veoma kratko trajalo te danas ni na jednom mrežnom mjestu, izuzev zvanične stranice „Narodnog univerziteta Konjic“, ne možemo pronaći nijednu aktivnost koju ona obavlja, poput raznih promocija knjiga,

takmičenja, održavanja literarnih časova te posjeta osnovnoškolaca zbog upoznavanja s radom biblioteke.

5. ISTRAŽIVANJE POTREBA KORISNIKA BIBLIOTEKA U GRADU KONJICU

5.1. Cilj i svrha istraživanja

Cilj ovog istraživanja je bio istražiti da li su korisnici zadovoljni bibliotečkim sistemom u gradu Konjicu te na čemu bi se trebalo poraditi kako bi se potrebe u potpunosti zadovoljile. Prije konkretnih pitanja vezanih uz navedenu problematiku, ispitanici su morali odabrati svoju matičnu biblioteku te su prikazani demografski podaci ispitanika, odnosno njihova dobna skupina. Također smo ispitali smo koliko korisnici često posjećuju biblioteku.

U drugom dijelu istraživanja propitali smo korisnike da li smatraju da je COBISS sistem potreban u njihovoj matičnoj biblioteci, s obzirom na to da nijedna biblioteka u gradu Konjicu nije članica COBISS sistema. Nadalje, ispitali smo da li su korisnici zadovoljni organizacijom prostora i pristupom do prostorija biblioteke, te ukoliko imaju neki prijedlog na čemu bi biblioteka trebala poraditi, u pogledu fizičkog prostora, bili su slobodni to i napisati. Zatim smo se dotakli i bibliotečke građe te smo ispitali da li su korisnici zadovoljni bibliotečkom građom koju posjeduje biblioteka te koju građu najčešće potražuju i preferiraju, bez obzira da li se radi o obaveznoj školskoj lektiri, popularnim romanima, literaturi na stranim jezicima, rječnicima, enciklopedijama ili pak o naučnoj ili stručnoj literaturi. Također, ispitali smo i na koji način se informišu o radu biblioteke i bibliotečkim uslugama koje nudi, da li preko kolega/ica, nastavnog ili bibliotečkog osoblja, web stranice škole/biblioteke ili pak korisnici relevantne informacije mogu dobiti samo ličnim dolaskom u prostorije biblioteke.

U posljednjem dijelu anketnog upitnika korisnici su mogli ocijeniti usluge bibliotekara, na osnovu svog ličnog zadovoljstva, kao i aktivnosti i programe koje izvodi biblioteka, u cilju promocije. Posljednje pitanje se odnosilo na cjelokupan dojam, kako biblioteke, tako i bibliotečkih usluga, a korisnici su ga mogli ocijeniti ocjenom na skali od 1 do 5. U skladu sa postavljenim ciljem i svrhom istraživanja, ispitat će se sljedeće hipoteze:

H1: Korisnici smatraju da je neophodno učlanjenje biblioteka u COBISS sistem.

H2: Korisnici su zadovoljni organizacijom prostora i pristupom prostorijama biblioteke.

H3: Korisnici su zadovoljni bibliotečkom građom koju posjeduje biblioteka.

H4: Korisnici su zadovoljni uslugama bibliotekara.

H5: Korisnici su zadovoljni aktivnostima i programima koje izvodi biblioteka, u cilju promocije.

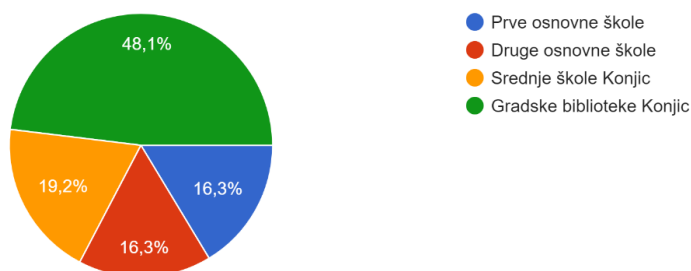
5.2. Metode istraživanja

U istraživanju o prilagodbi bibliotečkog sistema aktuelnim korisničkim potrebama u gradu Konjicu nastojali smo ispitati korisnike biblioteke „Prve osnovne škole“, „Druge osnovne škole“, „Srednje škole“ Konjic i „Gradske biblioteke“ Konjic. Istraživanje je provedeno putem online anketnog upitnika u tekućem mjesecu (julu) ove godine koji je bio dostupan pet dana. Uslov za pristup upitniku je bilo članstvo u jednoj od navedenih biblioteka.

5.3. Rezultati i rasprava

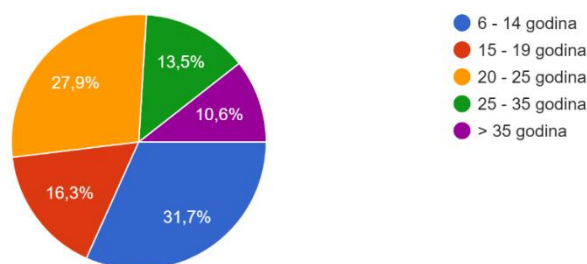
Prikupljeni su stavovi i mišljenja 104 ispitanika. Na grafičkom prikazu 1 vidljivo je da su 48,1%, odnosno 50 ispitanika korisnici „Gradske biblioteke“ Konjic, po 16,3%, odnosno po 17 ispitanika korisnici „Prve“ i „Druge osnovne škole“, a 19,2%, odnosno 20 ispitanika korisnici „Srednje škole“ Konjic. Dakle, najveći broj ispitanika su korisnici „Gradske biblioteke“ Konjic.

Korisnik ste biblioteke ...?
104 odgovora

Grafički prikaz 1. Korisnik ste biblioteke...?

Dobna skupina ispitanika?
104 odgovora

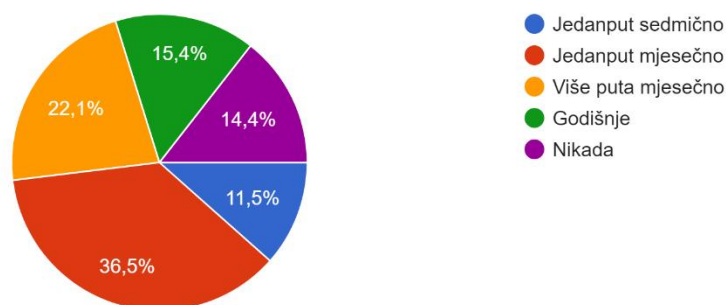

Grafički prikaz 2. Dobna skupina ispitanika?

Na grafičkom prikazu 2 prikazana je dobna skupina ispitanika. Najveći broj ispitanika spada u skupinu 6-14 godina, dakle 31,7%. U skupinu od 20-25 godina spada 27,9% ispitanika, u skupinu 15-19 godina spada 16,3% ispitanika, dok 13,5% ispitanika izjasnilo da pripada skupini 25-30 godina. Najmanji broj ispitanika, svega 10,6%, se izjasnilo da pripada skupini iznad 35 godina.

Koliko često posjećujete biblioteku?

104 odgovora

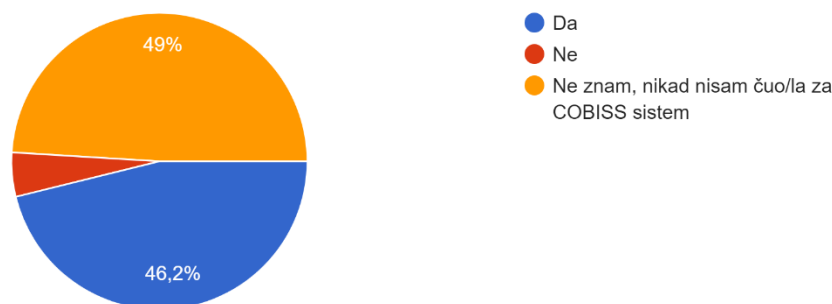

Grafički prikaz 3. Koliko često posjećujete biblioteku?

Na grafičkom prikazu 3 primjećujemo da 36,5% ispitanika jedanput mjesečno posjećuje biblioteku, dok to više puta mjesečno čini 22,1%. Veoma rijetko, odnosno godišnje, biblioteku posjeti 15,4%, a veoma često, odnosno jedanput sedmično, 11,5% ispitanika. 15 ispitanika, odnosno 14,4% je odgovorilo da nikada ne posjećuju biblioteku.

S obzirom na to da nijedna biblioteka u gradu Konjicu nije članica COBISS sistema, da li smatrate da je to potrebno Vašoj biblioteci?

104 odgovora

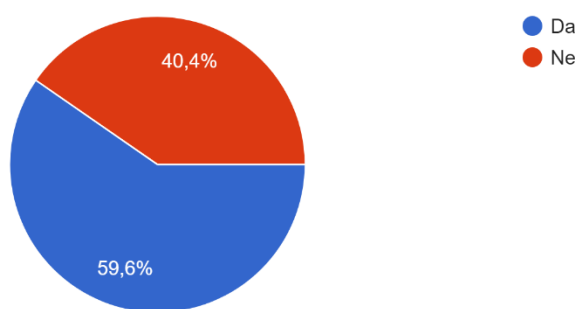

Grafički prikaz 4. S obzirom na to da nijedna biblioteka u gradu Konjicu nije članica COBISS sistema, da li smatrate da je to potrebno Vašoj biblioteci?

Nadalje, ispitali smo da li korisnici smatraju da je COBISS sistem potreban u matičnoj biblioteci. Od ukupnog broja ispitanika, većina od čak 49% je odgovorila kako nikada nije čuo/la za COBISS sistem, dok je 4,8% ispitanika smatralo kako COBISS sistem nije potreban. 46,2% ispitanika su se izjasnila da je potrebno da njihova matična biblioteka bude članica COBISS sistema. Ovdje nam je vidljiv veliki problem radi korisničkog neznanja o COBISS sistemu te se postavlja pitanje da li su uopšte bibliotekari pokretali inicijativu za uključivanje u sistem i da li su ikada korisnike obavijestili o tome.

Da li ste zadovoljni organizacijom prostora i pristupom prostorijama biblioteke?

104 odgovora

Grafički prikaz 5. Da li ste zadovoljni organizacijom prostora i pristupom prostorijama biblioteke?

Na grafičkom prikazu 5 možemo uočiti da je većina od 59,6% ispitanika zadovoljna organizacijom prostora i samim pristupom do prostorija biblioteka. Nezadovoljnih ispitanika je 40,4%. S obzirom da biblioteke zaista imaju dosta nedostataka, iduće pitanje je bilo otvorenog tipa te su korisnici iznijeli svoj stav o tome na čemu bi biblioteka trebala poraditi, u pogledu fizičkog prostora. Rezultati su prikazani na grafičkom prikazu 6. Ukupno je 57 ispitanika odgovorilo na ovo pitanje. Većina odgovora je ista ili slična, a neki na kojima se najviše insistira, se nalaze ispod:

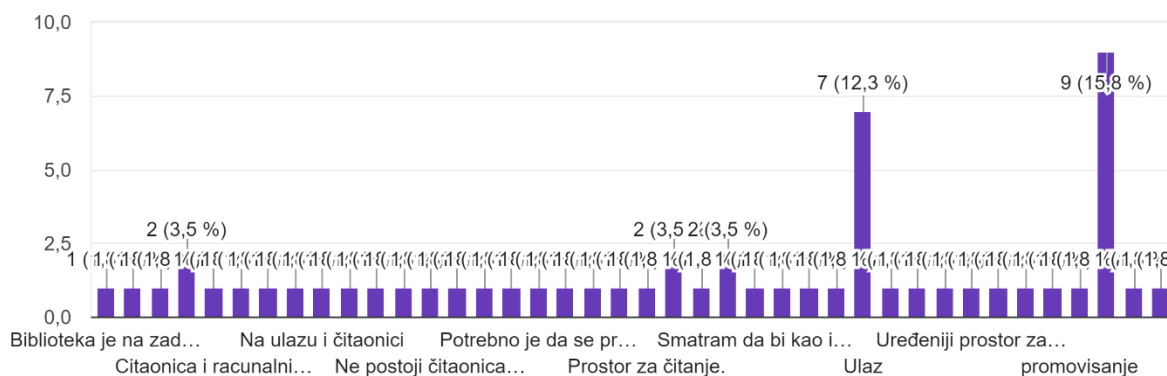
- „Biblioteka je na zadnjem spratu i nije moguće da u njene prostorije dođe osoba s invaliditetom.“
- „Ne postoji čitaonica kao ni računalni prostor, a i ulaz je nepristupačan jer je biblioteka na drugom spratu.“
- „Potrebno je da se prvenstveno ulaz prilagodi svima kategorijama, da se osvježi radni prostor i uredi dodatno kako bi odiseo dobrodošlicom, a ne odbijao korisnike. Čitaonicu bi bilo dobro opremiti sa dodatnim računarima, kao i skenerom za korisnike, a po

“mogućnosti idealna bi bila nabavka lupe za uvećavanje i olakšano čitanje kod kategorije slabovidnih korisnika.“

Najviše odgovora se odnosilo na ulaz u biblioteku, koji je nepristupačan, kao i na nedostatak čitaonice, kutka za učenike te potrebe za novim namještajem i općenito osvježenjem samog prostora.

Na čemu bi biblioteka trebala poraditi, u pogledu fizičkog prostora (ulaz, čitaonica, računalni prostor)?

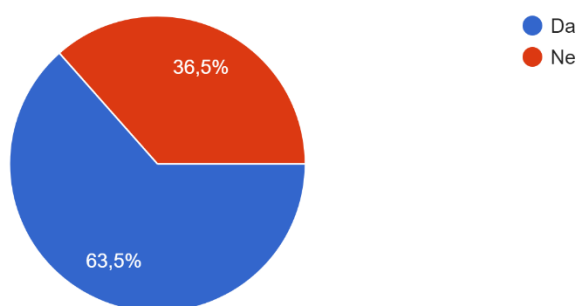
57 odgovora

Grafički prikaz 6. Na čemu bi biblioteka trebala poraditi, u pogledu fizičkog prostora (ulaz, čitaonica, računalni prostor)?

Da li ste zadovoljni bibliotečkom građom koju posjeduje biblioteka?

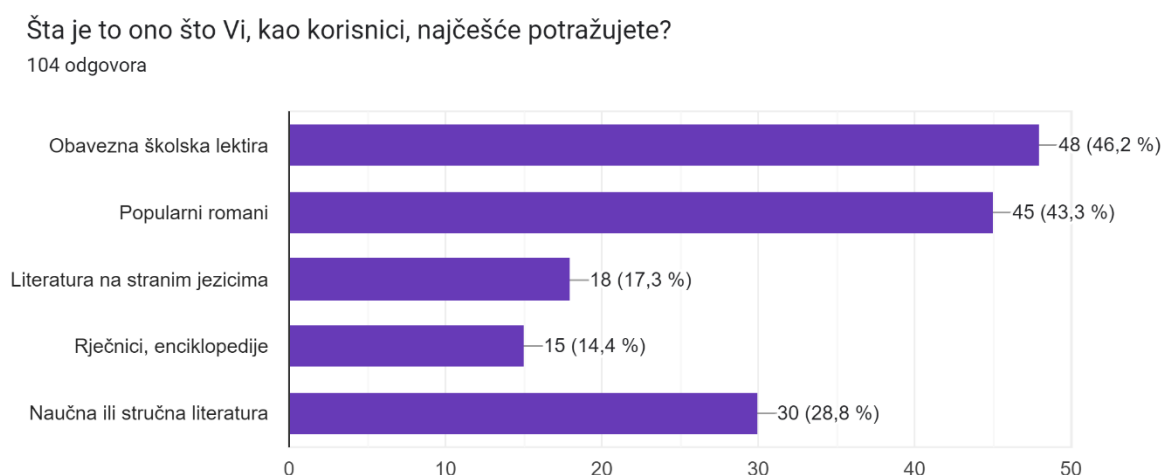
104 odgovora

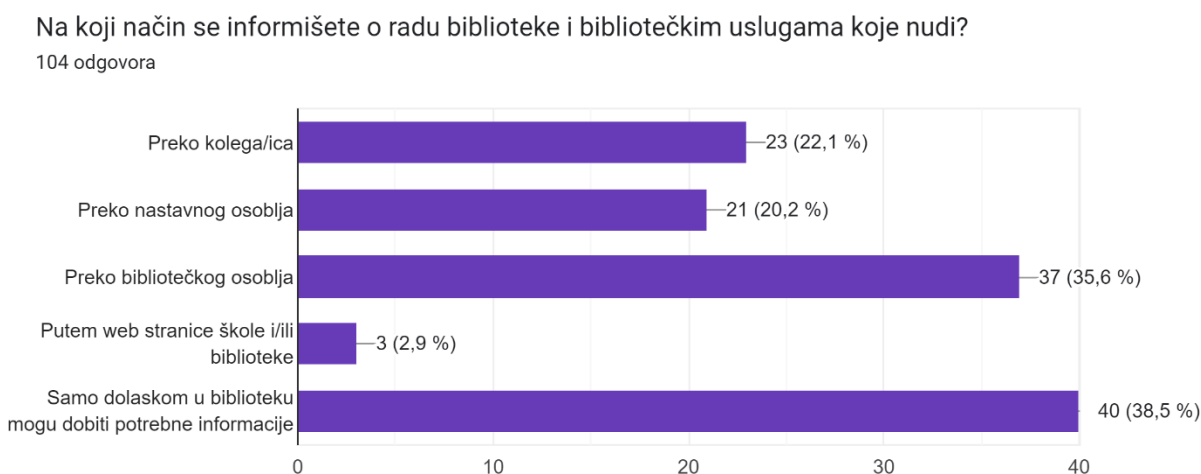
Grafički prikaz 7. Da li ste zadovoljni bibliotečkom građom koju posjeduje biblioteka?

Na grafičkom prikazu 7 vidljivo je da je 63,5% ispitanika zadovoljno bibliotečkom građom u svojoj matičnoj biblioteci, dok je 36,5% ispitanika nezadovoljno. S tim u vezi, ispitali smo šta je to ono što korisnici najčešće potražuju.

Rezultati su prikazani na grafičkom prikazu 8. Možemo vidjeti kako najveći broj korisnika, čak 46,2% potražuje obaveznu školsku lektiru, popularne romane 43,3%, naučnu ili stručnu literaturu 28,8% ispitanika, dok literaturu na stranim jezicima potražuje svega 18 ispitanika, odnosno 17,3%. Najmanji broj ispitanika, njih 15, odnosno 14,4% potražuje rječnike i enciklopedije.

Grafički prikaz 8. Šta je to ono što Vi, kao korisnici, najčešće potražujete?

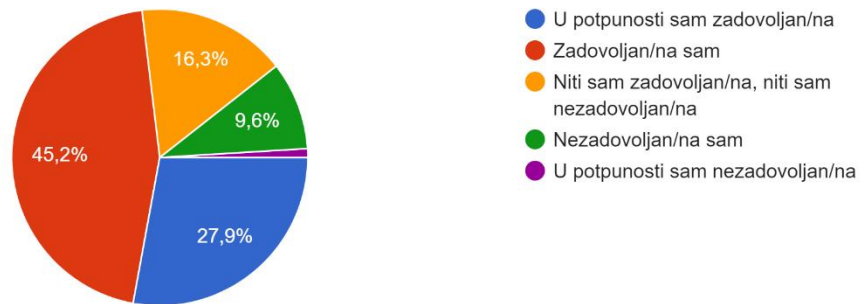

Grafički prikaz 9. Na koji način se informišete o radu biblioteke i bibliotečkim uslugama koje nudi?

Na grafičkom prikazu 9 uočavamo da je 38,5% ispitanika odgovorilo kako samo dolaskom u biblioteku mogu dobiti potrebne informacije. 35,6% ispitanika tvrdi da se o radu biblioteke i njenim uslugama informiše preko bibliotečkog osoblja, 22,1% da to čini preko kolega/ica, a 20,2% preko nastavnog osoblja. Samo 3 ispitanika, odnosno 2,9% se o radu

biblioteke i bibliotekskim uslugama koje nudi informiše putem web stranice škole i/ili biblioteke. S obzirom na to da je ovako mali procenat korisnika izabrao informisanje putem web stranice, u pitanje se dovodi postojanje tih stranica, njihova valjanost i uopšte prezentacija i plasiranje u javnost.

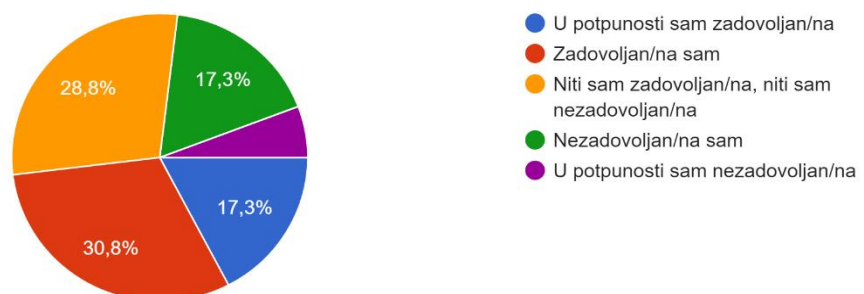
Zadovoljan/na sam uslugama bibliotekara.
104 odgovora

Grafički prikaz 10. Zadovoljan/na sam uslugama bibliotekara.

Dalje, ispitanicima je postavljena tvrdnja o njihovom zadovoljstvu u pogledu usluga koje im nude bibliotekari. Većina ispitanika je odgovorila da je zadovoljna uslugama bibliotekara. Od toga 45,2% ispitanika je zadovoljno, a 27,9% u potpunosti zadovoljno. 16,3% je suzdržano, odnosno odgovorili su da niti su zadovoljni, niti su nezadovoljni. 9,6% ispitanika je odgovorilo da je nezadovoljno uslugama bibliotekara, dok je 1 ispitanik odgovorio kako je u potpunosti nezadovoljan uslugama bibliotekara u svojoj matičnoj biblioteci.

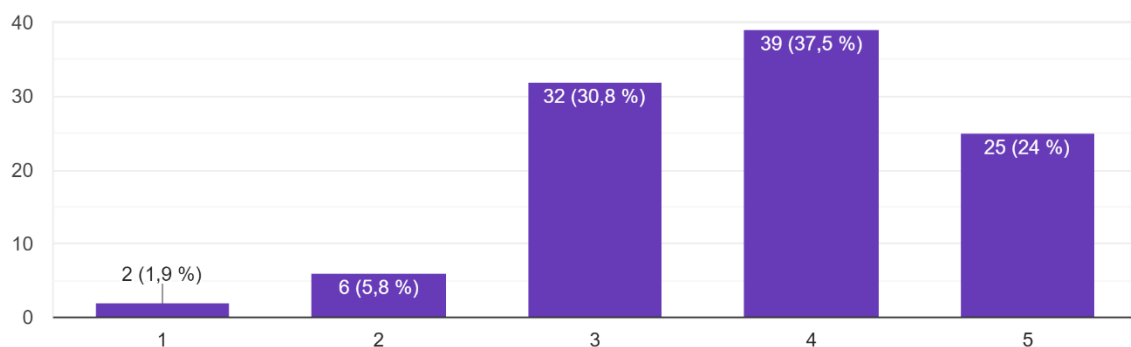
Zadovoljan/na sam aktivnostima i programima koje izvodi biblioteka, u cilju promocije.
104 odgovora

Grafički prikaz 11. Zadovoljan/na sam aktivnostima i programima koje izvodi biblioteka, u cilju promocije.

Zatim, iduća tvrdnja na koju su ispitanici odgovorili je da li su zadovoljni aktivnostima i programima koje biblioteka izvodi, a sve to u cilju promocije biblioteke i usluga koje ona nudi. 30,8% ispitanika je odgovorilo da je zadovoljno, a 17,3% da je u potpunosti zadovoljno. Međutim, 28,8% ispitanika je navelo da nije niti zadovoljno, niti nezadovoljno navedenim aktivnostima. 17,3% je nezadovoljno, a 5,8% u potpunosti nezadovoljno aktivnostima koje izvodi biblioteka, u cilju promocije. Dakle, kada se zbroji ukupno broj ispitanika je suzdržan i nezadovoljan aktivnostima, ta brojka iznosi čak 51,9%. Ovu brojku možemo povezati sa činjenicom da u većini biblioteka radi samo jedan bibliotekar te da on možda nije u mogućnosti obavljati sve poslove sam, jer zbog primarnih poslova često promocija same biblioteke padne u drugi plan. Međutim, za samu promociju bi mogla odgovarati i krovna ustanova te da se škole više uključe u projekte koji su važni za promociju biblioteka. Jer, promocijom biblioteke se promoviraju i škole, čija funkcija više nije samo odgojno-obrazovna.

Ocjenom od 1- 5 ocijenite lično zadovoljstvo bibliotečkim uslugama u cjelini.
104 odgovora

Grafički prikaz 12. Ocjenom od 1- 5 ocijenite lično zadovoljstvo bibliotečkim uslugama u cjelini.

I naposljetku, ispitanici su trebali ocijeniti ocjenom od 1 – 5 lično zadovoljstvo bibliotečkim uslugama u cjelini. Na grafičkom prikazu 12. vidljivo nam je stanje svih biblioteka u gradu Konjicu te da je najveći broj korisnika dao ocjenu 4, odnosno 37,5% ispitanika. Ocjenu 3 dalo je 30,8%, a ocjenu 5 24% ispitanika. 5,8% ispitanika je dalo ocjenu 2, a svega dva ispitanika ocjenu 1. Možemo primjetiti da su korisnici zadovoljni bibliotečkim uslugama u cjelini, s tim da bi se trebalo poraditi na određenim stvarima koje su prethodno spomenute.

6. PRIMJERI DOBRE PRAKSE IZ OKRUŽENJA

Na osnovu sprovedenih istraživanja o stanju bibliotečkog sistema u gradu Konjicu, kroz razgovor sa bibliotekarima i putem anketnog upitnika ponuđenog korisnicima, uvidjeli smo da zaista postoji nekoliko stvari koje bi mogle unaprijediti bibliotečki sistem ovoga grada. Bit će ponuđeni primjeri dobre prakse iz okruženja, kako bismo pokazali da je itekako moguće biblioteku prilagoditi korisničkim potrebama, unatoč lošoj finansijskoj situaciji koja vlada ne samo u bibliotekama, nego, slobodno možemo reći, u cjelokupnoj državi. Ono što je istaknuto kao prvi problem u tri od posjećene četiri biblioteke jeste sami ulaz u biblioteku. Biblioteka na drugom spratu u školi bez lifta je nešto s čime se susreće veliki broj korisnika, a naročito osoba s invaliditetom, ne samo u gradu Konjicu. Ovaj su problem riješili u „Narodnoj biblioteci Trebinje“. Zahvaljujući projektu „Kultura bez barijera“, koji je podržalo Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske, osobe s invaliditetom uz pomoć mobilnog penjača, imaju mogućnosti pristupiti fondovima, sadržajima i aktivnostima koje biblioteka organizuje.⁵²

Илустрација 3. Мобилни пенјач у Народној библиотеци Требинје

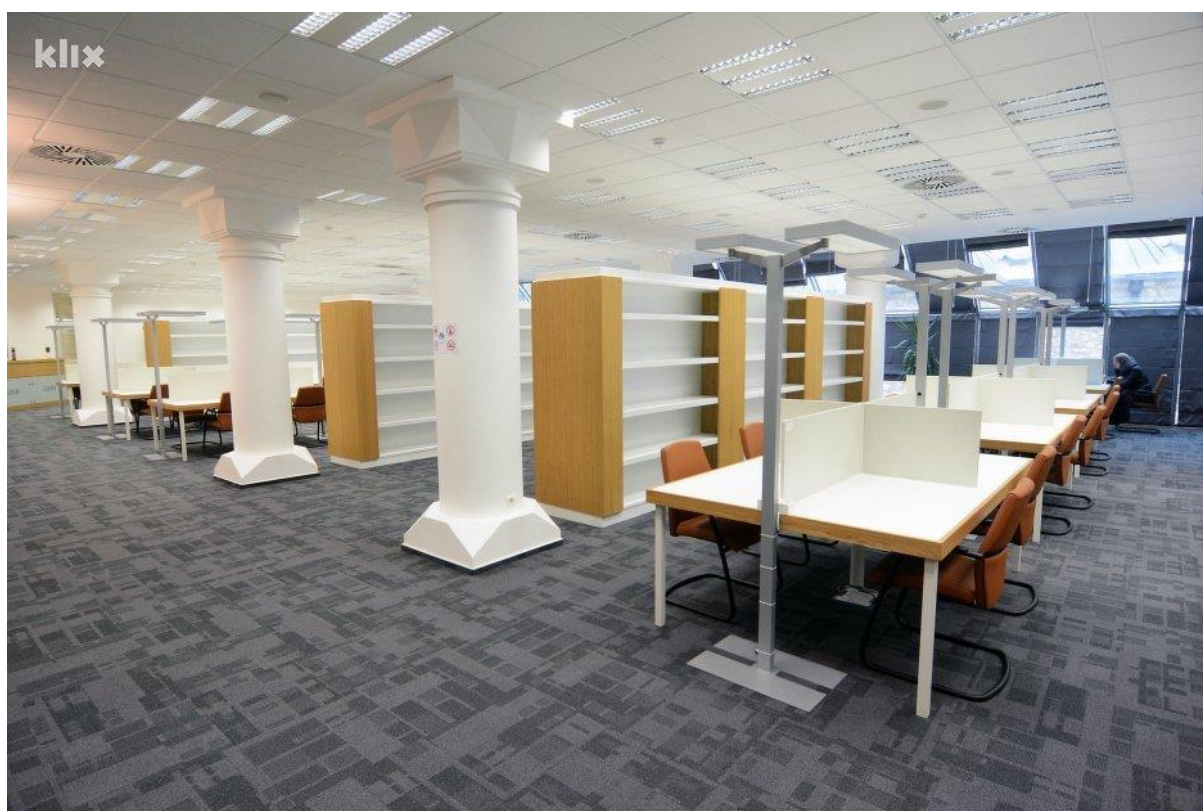
53

⁵² <https://trebinjelive.info/2022/04/14/olaksice-za-osobe-sa-invaliditetom-mobilni-penjac-u-narodnoj-biblioteci/> (pristupljeno 2023-08-03)

⁵³ https://trebinjelive.info/wp-content/uploads/2022/04/Mobilni_penjac%20biblioteka.jpg (pristupljeno 2023-08-03)

Drugi primjer koji možemo navesti, a koji bi riješio problem ulaza biblioteke, jeste ugradnja lifta za osobe s invaliditetom, odnosno obezbjeđivanje pristupačnosti u „Narodnoj i univerzitetskoj biblioteci Republike Srpske“ u Banja Luci. Zahvaljujući projektu „Kultura bez barijera“, riješen je problem pristupa i u ovoj biblioteci, a vrijednost projekta je procijenjena na 70.000 KM.⁵⁴

Idući problem, možda i najveći, prema mišljenju korisnika, jeste nedostatak čitaoničkog prostora, zajedno sa računalnim. „Gazi Husrev-begova biblioteka“ u Sarajevu je 2014. godine riješila ovaj problem na način da je korisnicima na raspolaganje stavila dvije čitaonice, studentsku i istraživačku. „Namjena studentske čitaonice je prvenstveno da omogući optimalne uslove za učenje, dok je istraživačka čitaonica prilagođena istraživačima koji se koriste digitalnom građom Biblioteke.“⁵⁵ Velika studentska čitaonica posjeduje 100 sjedećih mjesta, a svako mjesto ima svoj priključak za struju. Studenti mogu donijeti svoje knjige i iz njih učiti, a na raspolaganju im je i građa Biblioteke. Prostorija je klimatizirana i u njoj postoji besplatan internet. Također, u Biblioteci postoji i bife koji studenti mogu koristiti kao prostor za odmor.

Ilustracija 4. Studentska čitaonica u Gazi Husrev-begovoj biblioteci

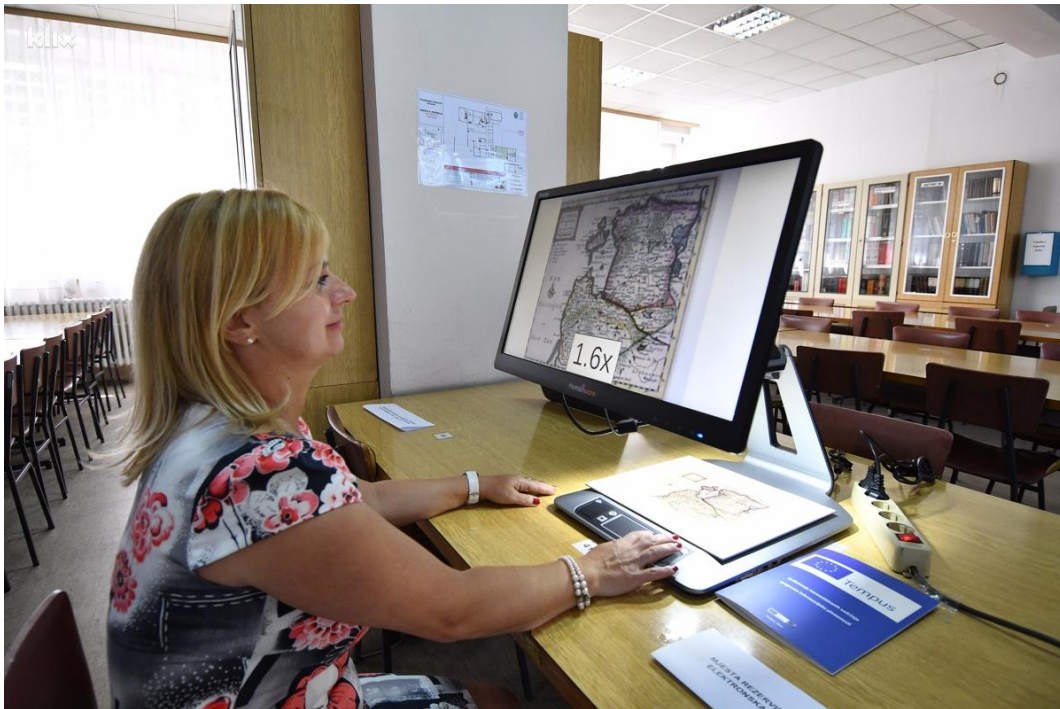
56

⁵⁴ <https://blmojgrad.com/lift-za-osobe-sa-invaliditetom-u-nub-rs/> (pristupljeno 2023-08-03)

⁵⁵ <https://ghb.ba/citaonice/> (pristupljeno 2023-08-03)

⁵⁶ <https://www.klix.ba/magazin/kultura/zavirite-u-novu-zgradu-gazi-husrev-begove-biblioteke-i-otkrijte-njena-blaga/131205059> (pristupljeno 2023-08-03)

Dalje, kao odličan primjer možemo navesti i Biblioteku „Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu“, u pogledu nabave i korištenja asistivne tehnologije za osobe s invaliditetom. U pitanju je elektronska lupa „koja svim osobama s poteškoćama s vidom omogućava prikaz raznih sadržaja (dokumenti, slike ili druga bibliotečka građa), kao i čitač ekrana pomoću kojeg slijepi osobe mogu čuti sve sadržaje postavljene u digitalnoj formi na uređaju. Oprema je nabavljena uz pomoć novca dobivenog putem Internog poziva UNSA, a osiguralo ih je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke.“⁵⁷

58

Ilustracija 5. Asistivna tehnologija na Filozofskom fakultetu UNSA

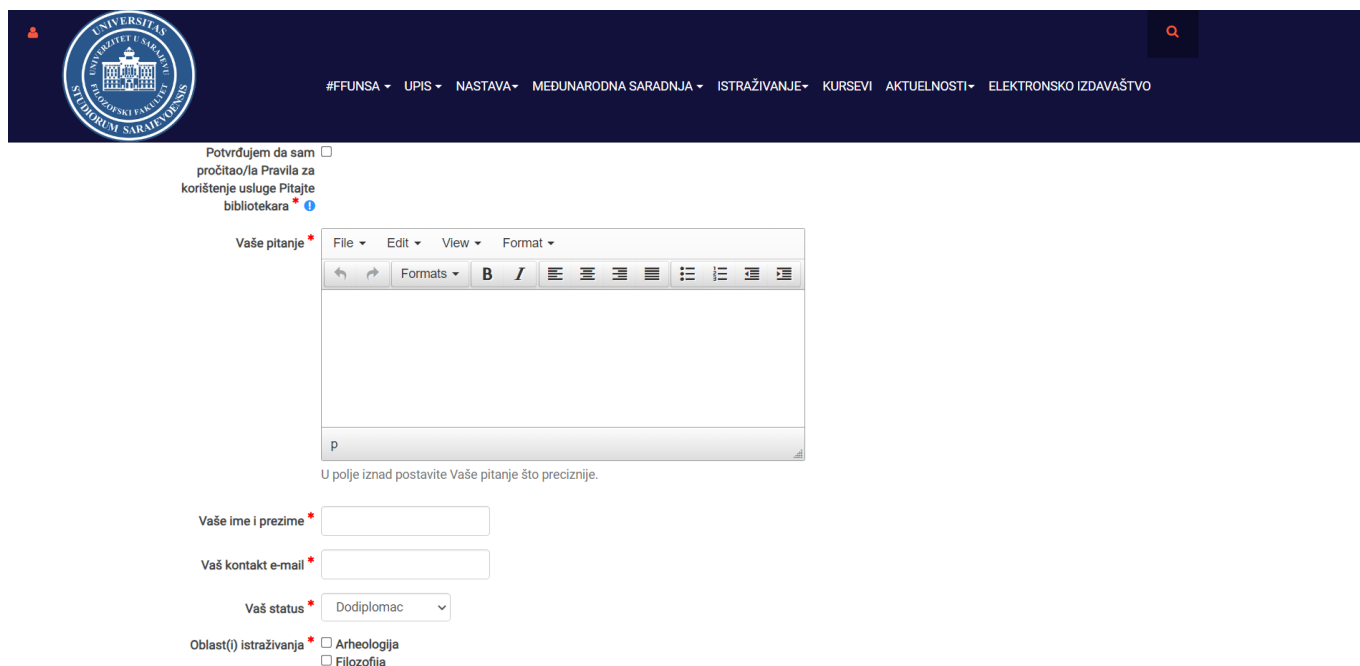
Sljedeći problem koji bibliotekari navode jeste učlanjenje u COBISS sistem. Devedeset tri biblioteke (svi tipovi osim školskih) u BiH su članice sistema COBISS, a u budućnosti je cilj da se i školske biblioteke uključe u sistem. Primjena informacijskih i komunikacijskih tehnologija i izgradnja informacijskog društva je fundamentalna za sveukupni razvoj i budućnost BiH i ključni faktor za smanjenje razvojnog raskoraka između naše zemlje i Evropske unije. S obzirom na to, Evropska unija obavezuje zemlje članice na implementaciju 20 osnovnih servisa javne uprave kao punih elektronskih servisa među kojima su i elektronski katalozi javnih biblioteka.

⁵⁷ <https://www.klix.ba/vijesti/asistivna-tehnologija-za-osobe-s-invaliditetom-u-biblioteci-filozofskog-fakulteta-u-sarajevu/170712080> (pristupljeno 2023-08-03)

⁵⁸ https://static.klix.ba/media/images/vijesti/170712080.1_xxl.jpg?v=1 (pristupljeno 2023-08-03)

„Prema Smjernicama Vijeća Evrope, obaveza lokalne zajednice su i online katalogi biblioteka.“⁵⁹ „Gradska biblioteka“ Konjic ispunjava dva od tri uslova za učlanjenje, tj. ima stručno osposobljen kadar, dobar fond, međutim fali dobra informatička infrastruktura. Za aktivno uključenje biblioteke u sistem neophodno je da se obezbijede sredstva za licence i edukacija bibliotekara, što bi predstavljalo prvi korak u rješavanju ovog problema. Također, potrebno je na mjesečnom nivou obezbijediti sredstva „za dva istovremena korisnika u iznosu od 114,00 KM.“,⁶⁰

U radu smo spomenuli i potrebu za web stranicom biblioteke, kao i online katalogom, gdje se jednim klikom omogućava pretraga svih bibliotečkih jedinica koje posjeduje biblioteka. Na web stranici biblioteke, pored osnovnih informacije o samoj biblioteci, radnom vremenu, novostima i sl. veoma bitan segment je i online informacijska usluga „Pitaj bibliotekara“. Ova usluga se može koristiti ukoliko smo trenutni član biblioteke ili vanjski saradnik kome je potrebna informacija ili usluga vezana za fond biblioteke. Nakon postavljenog upita, bibliotekar odgovara na pitanje u roku 5-7 dana, na temelju fonda biblioteke, dostupnih baza podataka i interneta.

UNIVERSITAS
UNIVERSITET U SARAJEVU
FIZIČKI FAKULTET
STUĐIJOSNI SARAJEVENSIS

#FFUNSA ▾ UPIS ▾ NASTAVA ▾ MEDUNARODNA SARADNJA ▾ ISTRAŽIVANJE ▾ KURSEVI ▾ AKTUELNOSTI ▾ ELEKTRONSKO IZDAVAŠTVO

Potvrđujem da sam
pročitao/la Pravila za
korištenje usluge Pitajte
bibliotekara *

Vaše pitanje *

File ▾ Edit ▾ View ▾ Format ▾

← → Formats ▾ **B** / [List of icons]

p

U polje iznad postavite Vaše pitanje što preciznije.

Vaše ime i prezime * [Input field]

Vaš kontakt e-mail * [Input field]

Vaš status * Dodiplomac ▾

Oblast(i) istraživanja * Arheologija
 Filozofija

Ilustracija 6. Usluga *Pitaj bibliotekara* na stranici Biblioteke Filozofskog fakulteta UNSA

61

⁵⁹ <https://www.unsa.ba/novosti/predstavnici-nacionalne-i-univerzitetske-biblioteke-bih-posjetili-narodnu-biblioteku> (pristupljeno 2023-08-03)

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ https://ff.unsa.ba/index.php/bs/?option=com_chronoforms5&chronoform=pitajteBibliotekara (pristupljeno 2023-08-03)

ZAKLJUČAK

U gradu Konjicu djeluju četiri biblioteke, tri u okviru škola: biblioteka „Prve osnovne škole“, „Druge osnovne škole“, „Srednje škole“ Konjic i jedna narodna biblioteka, „Gradska biblioteka“ Konjic. U ovom radu smo vršili analizu biblioteka na osnovu UNESCO-vog manifesta i IFLA-inih smjernica, u pogledu pravnog i finansijskog okvira, kompetencija i rukovođenja bibliotekara, organizacije prostora i pristupa, izgradnje i upravljanja zbirkom te programa i aktivnosti koje biblioteke provode. S obzirom na sami cilj rada, koncipirali smo ga na način da su sprovedena dva istraživanja. Prvo istraživanje se ticalo razgovora s bibliotekarima, kako bismo, iz njihove perspektive, ispitali koji su to problemi s kojima se oni susreću u biblioteci i na koji način bi se ti problemi mogli riješiti. Prije samog razgovora, odnesena je molba u navedene škole kako bi nam se omogućio pristup njihovoj biblioteci.

U školskim bibliotekama radi po jedna bibliotekarka, koja sama obavlja sve vrste poslova, dok u „Gradskoj biblioteci“ rade dvije bibliotekarke, koje sve poslove dijele međusobno. Školskim bibliotekarkama su postavljena određena pitanja, vezana za njihovu biblioteku, fond, korisnike, probleme i sl. Sve bibliotekarke su zadovoljne svojim poslom i uvjetima rada, a probleme koje su istakle se tiču fizičkog prostora, pristupa prostorijama biblioteke, nedostatkom online kataloga, ali su naglasile i veliku potrebu za digitalizacijom. Sve biblioteke posjeduju dovoljan broj jedinica bibliotečke građe, a nabava se vrši isključivo kupovinom i poklonima. S obzirom na to da su korisnici uglavnom učenici do 18 godina, najviše se potražuje obavezna školska lektira. Aktivnosti koje provode, u cilju promocije, su minimalne, ali rade na obilježavanju svih važnijih kulturnih dešavanja.

Drugi dio rada bio je vezan za anketni upitnik, kako bismo saznali da li su zadovoljene korisničke potrebe u potpunosti. Istraživanje je započeto sa sljedećim pretpostavkama:

H1: Korisnici smatraju da je neophodno učlanjenje biblioteka u COBISS sistem.

- Hipoteza nije potvrđena. Rezultati ankete su pokazali da većina korisnika koji su sudjelovali u anketi smatraju da učlanjenje nije potrebno, kao i to da većina nikada nije čula za COBISS sistem.

H2: Korisnici su zadovoljni organizacijom prostora i pristupom prostorijama biblioteke.

- Hipoteza je potvrđena. Rezultati ankete su pokazali da je 59,6% učesnika u anketi zadovoljno organizacijom prostora i pristupom prostorijama biblioteke.

H3: Korisnici su zadovoljni bibliotečkom građom koju posjeduje biblioteka.

- Hipoteza je potvrđena. Rezultati ankete su pokazali da je 63,5% korisnika koji su sudjelovali u anketi zadovoljno bibliotečkom građom koju posjeduje biblioteka.

H4: Korisnici su zadovoljni uslugama bibliotekara.

- Hipoteza je potvrđena. Rezultati ankete su pokazali da je većina korisnika (ukupno 73,1%) zadovoljna, ili u potpunosti zadovoljna uslugama koje nudi bibliotekar u njihovoj matičnoj biblioteci.

H5: Korisnici su zadovoljni aktivnostima i programima koje izvodi biblioteka, u cilju promocije.

- Hipoteza nije potvrđena. Rezultati ankete su pokazali da većina korisnika (ukupno 51,9%) nije zadovoljna, u potpunosti zadovoljna ili nije niti zadovoljna niti nezadovoljna aktivnostima i programima koje izvodi biblioteka, u cilju promocije.

Dakle, zaključak koji možemo donijeti na kraju rada jeste da bibliotečki sistem u gradu Konjicu funkcionise te da su korisnici poprilično zadovoljni, ali ukoliko bi se poradilo na nedostacima koji su prikazani u radu, korisničko zadovoljstvo, kao i sami broj korisnika bi porastao. Obrazovni sistem predstavlja ogledalo svakog grada i države. Svi problemi koji su navedeni su rješivi, samo je potrebno preuzeti inicijativu, a u prvom redu su to bibliotekari, a potom i krovne institucije zadužene za određenu biblioteku.

BIBLIOGRAFIJA

Izvori

1. IFLA School Library Guidelines. (2015) Haag: International Federation of Library Associations and Institutions.
URL:<https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-librariesresource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf> (pristupljeno 2023-05-25)
2. IFLA School Library Manifesto. (2021) Haag: International Federation of Library Associations and Institutions. URL: https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla_school_manifesto_2021.pdf (pristupljeno 2023-09-14)
3. IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. (2022) URL: <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2455/1/IFLAUNESCO%20Public%20Library%20Manifesto%202022-hr.pdf> (pristupljeno 2023-06-15)
4. IFLA-ine smjernice za školske knjižnice (2016) S engleskoga prevele Irena Gašparović i Dina Mašina. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
URL: <http://www.husk.hr/hdoc/Smjernice.pdf> (pristupljeno 2023-05-20)
5. Strugar, V. (2000) Standard za školske knjižnice. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
URL:https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (pristupljeno 2023-05-25)
6. UNESCO-v manifest za školske knjižnice. (2019) S engleskoga prevele Vida Milek i Vesna Kranjec-Cižmek.
URL:<https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/school-library-manifesto-hr.pdf> (pristupljeno 2023-05-25)
7. Zakon o bibliotečkoj djelatnosti Federacije Bosne i Hercegovine. (1995) Sarajevo: Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, br. 37/95. URL: <http://www.fmks.gov.ba/kultura/legislativa/fbih/36.pdf> (pristupljeno 2023-05-15)

Literatura

8. Dizdar, S, Rašidović B.E, Rožajac-Zulčić, M. (2017) *Nabavna politika*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu.

9. Katica, I. (2020) *Korisnička percepcija biblioteke i bibliotečkih usluga kao osnova razvoja strategija bibliotečkog menadžmenta: Perspektiva visokoškolskih biblioteka*. Završni magistarski rad. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu-Filozofski fakultet.
10. Krmpotić, T. (2017) *Cjeloživotne kompetencije školskoga knjižničara*. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci-Filozofski fakultet.
11. Leder, A. (2021) *Medijska i informacijska pismenost mladih u digitalno doba*. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
12. Šuta-Hibert, M, Muhović, E, Nurkić, V. (2015) *Analiza stanja školskih biblioteka osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo*. Sarajevo: Školegijum.
13. Žilić, M. (2020) *Programi i usluge narodnih knjižnica*. Završni rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku-Filozofski fakultet.
14. Žugaj-Mišić, A. (2019) *Uloga knjižnice u poticanju i razvoju dječijeg čitanja*. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.

Članci

15. Indir, I. (2012). *IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 55 (1), 124-132. URL: <https://hrcak.srce.hr/93699> (pristupljeno 2023-06-21)

Internetski izvori

16. Asistivna tehnologija.
URL: https://static.klix.ba/media/images/vijesti/170712080.1_xxl.jpg?v=1
(pristupljeno 2023-08-03)
17. Asistivna tehnologija za osobe s invaliditetom u Biblioteci Filozofskog fakulteta u Sarajevu.
URL: <https://www.klix.ba/vijesti/asistivna-tehnologija-za-osobe-s-invaliditetom-u-biblioteci-filozofskog-fakulteta-u-sarajevu/170712080> (pristupljeno 2023-08-03)
18. Čitaonice – GHB. URL: <https://ghb.ba/citaonice/> (pristupljeno 2023-08-03)
19. Druga osnovna škola. URL: <https://drugaosnovna.ba/> (pristupljeno 2023-06-19)
20. FFUNSA – Pitaj bibliotekara.
URL: https://ff.unsa.ba/index.php/bs/?option=com_chronoforms5&chronoform=pitajt eBibliotekara (pristupljeno 2023-08-03)
21. Lift za osobe sa invaliditetom u NUB RS. URL: <https://blmojgrad.com/lift-za-osobe-sa-invaliditetom-u-nub-rs/> (pristupljeno 2023-08-03)
22. Mobilni penjač.

- URL:https://trebinjelive.info/wpcontent/uploads/2022/04/Mobilni_penjac%20biblioteka.jpg (pristupljeno 2023-08-03)
23. Narodni univerzitet. URL:
<https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ba/Kino-Konjic35.jpg>
(pristupljeno 2023-07-14)
24. Narodni univerzitet Konjic – blago Bosne i Hercegovine. URL:
<https://www.undp.org/bs/bosnia-herzegovina/news/narodni-univerzitet-konjic-%E2%80%93-bлаго-bosne-i-hercegovine> (pristupljeno 2023-07-14)
25. NUBBiH – Stručni ispit <https://nub.ba/usluge/za-bibliotekare/strucni-ispit-za-bibliotekarstvo> (pristupljeno 2023-09-15)
26. Obrazovanje-Konjic. URL: <https://www.konjic.ba/ba/obrazovanje.html> (pristupljeno 2023-05-27)
27. Olakšice za osobe s invaliditetom – mobilni penjač u Narodnoj biblioteci. URL:
<https://trebinjelive.info/2022/04/14/olaksice-za-osobe-sa-invaliditetom-mobilni-penjac-u-narodnoj-biblioteci/> (pristupljeno 2023-08-03)
28. Organizaciona struktura Biblioteke grada Sarajeva. URL:
<https://www.bgs.ba/organizaciona-struktura/> (pristupljeno 2023-07-05)
29. Predstavnici nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH posjetili Narodnu biblioteku. URL:
<https://www.unsa.ba/novosti/predstavnici-nacionalne-i-univerzitetske-biblioteke-bih-posjetili-narodnu-biblioteku> (pristupljeno 2023-08-03)
30. Prva osnovna škola obilježila 3. decembar – Dan osoba s invaliditetom. URL:
<https://saznajem.ba/2022/12/prva-osnovna-skola-obiljezila-3-decembar-dan-osoba-s-invaliditetom/> (pristupljeno 2023-05-27)
31. Srednja škola Konjic. URL:<https://ss-konjic.edu.ba/historija-skole-2/> (pristupljeno 2023-06-19)
32. Vrijedna donacija nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH. URL: <https://ss-konjic.edu.ba/2023/06/12/vrijedna-donacija-nacionalne-i-univerzitetske-biblioteke-bih/> pristupljeno (2023-06-19)
33. Zanimanja.
URL: <http://mrav.ffzg.hr/zanimanja/book/part2/node0701.htm> (pristupljeno 2023-05-25)

34. Zavirite u novu zgradu Gazi Husrev-begove biblioteke i otkrijte njena blaga. URL: <https://www.klix.ba/magazin/kultura/zavirite-u-novu-zgradu-gazi-husrev-begove-biblioteke-i-otkrijte-njena-blaga/131205059> (pristupljeno 2023-08-03)

POPIS PRILOGA

Ilustracije

Ilustracija 1: Organizaciona struktura u biblioteci grada Sarajeva	26
Ilustracija 2: Narodni univerzitet Konjic	27
Ilustracija 3. Mobilni penjač u Narodnoj biblioteci Trebinje	37
Ilustracija 4. Studentska čitaonica u Gazi Husrev-begovoj biblioteci	38
Ilustracija 5. Asistivna tehnologija na Filozofskom fakultetu UNSA	39
Ilustracija 6. Usluga <i>Pitaj bibliotekara</i> na stranici Biblioteke Filozofskog fakulteta UNSA..	40

Grafički prikazi

Grafički prikaz 1. Korisnik ste biblioteke...?	30
Grafički prikaz 2. Dobna skupina ispitanika?.....	30
Grafički prikaz 3. Koliko često posjećujete biblioteku?.....	31
Grafički prikaz 4. S obzirom na to da nijedna biblioteka u gradu Konjicu nije članica COBISS sistema, da li smatrate da je to potrebno Vašoj biblioteci?.....	31
Grafički prikaz 5. Da li ste zadovoljni organizacijom prostora i pristupom prostorijama biblioteke?.....	32
Grafički prikaz 6. Na čemu bi biblioteka trebala poraditi, u pogledu fizičkog prostora (ulaz, čitaonica, računalni prostor)?.....	33
Grafički prikaz 7. Da li ste zadovoljni bibliotečkom građom koju posjeduje biblioteka?	33
Grafički prikaz 8. Šta je to ono što Vi, kao korisnici, najčešće potražujete?.....	34
Grafički prikaz 9. Na koji način se informišete o radu biblioteke i bibliotečkim uslugama koje nudi?.....	34
Grafički prikaz 10. Zadovoljan/na sam uslugama bibliotekara.	35
Grafički prikaz 11. Zadovoljan/na sam aktivnostima i programima koje izvodi biblioteka, u cilju promocije.	35
Grafički prikaz 12. Ocjenom od 1- 5 ocijenite lično zadovoljstvo bibliotečkim uslugama u cjelini.....	36

Prilog 1.

UNIVERZITET U SARAJEVU

FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU

ODSJEK ZA KOMPARATIVNU KNJIŽEVNOST I INFORMACIJSKE NAUKE

KATEDRA ZA INFORMACIJSKE NAUKE

M O L B A

Ja, Enisa Cero, studentica pete godine Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, ovim putem molim za pristup Vašoj školi, *Prvoj osnovnoj školi Konjic*, kako bih obavila razgovor sa bibliotekarom Vaše škole, u svrhu izrade magistarskog rada na temu *Mogućnosti prilagodbe bibliotečkog sistema lokaliteta aktuelnim potrebama korisnika: na primjeru grada Konjica*, pod mentorstvom prof. dr. Lejle Kodrić Zaimović.

Enisa Cero

prof. dr. Lejla Kodrić Zaimović

Konjic, maj, 2023.

Prilog 2.

UNIVERZITET U SARAJEVU

FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU

ODSJEK ZA KOMPARATIVNU KNJIŽEVNOST I INFORMACIJSKE NAUKE

KATEDRA ZA INFORMACIJSKE NAUKE

M O L B A

Ja, Enisa Cero, studentica pete godine Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, ovim putem molim za pristup Vašoj školi, *Drugoј osnovnoj školi Konjic*, kako bih obavila razgovor sa bibliotekarom Vaše škole, u svrhu izrade magistarskog rada na temu *Mogućnosti prilagodbe bibliotečkog sistema lokaliteta aktuelnim potrebama korisnika: na primjeru grada Konjica*, pod mentorstvom prof. dr. Lejle Kodrić Zaimović.

Enisa Cero

prof. dr. Lejla Kodrić Zaimović

Konjic, maj, 2023.

Prilog 3.

UNIVERZITET U SARAJEVU

FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU

ODSJEK ZA KOMPARATIVNU KNJIŽEVNOST I INFORMACIJSKE NAUKE

KATEDRA ZA INFORMACIJSKE NAUKE

M O L B A

Ja, Enisa Cero, studentica pete godine Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, ovim putem molim za pristup Vašoj školi, *Srednjoj školi Konjic*, kako bih obavila razgovor sa bibliotekarom Vaše škole, u svrhu izrade magistarskog rada na temu *Mogućnosti prilagodbe bibliotečkog sistema lokaliteta aktuelnim potrebama korisnika: na primjeru grada Konjica*, pod mentorstvom prof. dr. Lejle Kodrić Zaimović.

Enisa Cero

prof. dr. Lejla Kodrić Zaimović

Konjic, maj, 2023.

Prilog 4. Anketni upitnik za korisnike biblioteka u gradu Konjicu

Moje ime je Enisa Cero. Studentica sam II godine II ciklusa na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, na Odsjeku na romanistiku i informacijske nauke. Tema mog magistarskog rada je "Mogućnosti prilagodbe bibliotečkog sistema lokaliteta akutuelnim potrebama korisnika: na primjeru grada Konjica" i cilj ankete je istražiti da li su korisnici zadovoljni bibliotečkim sistemom u gradu Konjicu te na čemu bi se trebalo poraditi kako bi se potrebe u potpunosti zadovoljile.

Ukoliko ste građanin/ka grada Konjica, molim Vas da izdvojite nekoliko minuta i popunite anketu.

Unaprijed hvala!

1. Korisnik ste biblioteke...?
 - a) Prve osnovne škole
 - b) Druge osnovne škole
 - c) Srednje škole Konjic
 - d) Gradske biblioteke Konjic
2. Dobna skupina ispitanika?
 - a) 6 – 14 godina
 - b) 15 – 19 godina
 - c) 20 – 25 godina
 - d) 25 – 35 godina
 - e) > 35 godina
3. Koliko često posjećujete biblioteku?
 - a) Jedanput sedmično
 - b) Jedanput mjesečno
 - c) Više puta mjesečno
 - d) Godišnje
 - e) Nikada
4. S obzirom na to da nijedna biblioteka u gradu Konjicu nije članica COBISS sistema, da li smatrate da je to potrebno Vašoj biblioteci?
 - a) Da
 - b) Ne
 - c) Ne znam, nikada nisam čuo/la za COBISS sistem

5. Da li ste zadovoljni organizacijom prostora i pristupom prostorijama biblioteke?
 - a) Da
 - b) Ne
6. Na čemu bi biblioteka trebala poraditi, u pogledu fizičkog prostora (ulaz, čitaonica, računalni prostor)?
7. Da li ste zadovoljni bibliotečkom građom koju posjeduje biblioteka?
 - a) Da
 - b) Ne
8. Šta je to ono što Vi, kao korisnici, najčešće potražujete?
 - a) Obavezna školska lektira
 - b) Popularni romani
 - c) Literatura na stranim jezicima
 - d) Rječnici, enciklopedije
 - e) Naučna ili stručna literatura
9. Na koji način se informišete o radu biblioteke i bibliotečkim uslugama koje nudi?
 - a) Preko kolega/ica
 - b) Preko nastavnog osoblja
 - c) Preko bibliotečkog osoblja
 - d) Putem web stranice škole i/ili biblioteke
 - e) Samo dolaskom u biblioteku mogu dobiti potrebne informacije
10. Zadovoljan/na sam uslugama bibliotekara.
 - a) U potpunosti sam zadovoljan/na
 - b) Zadovoljan/na sam
 - c) Niti sam zadovoljan/na, niti sam nezadovoljan/na
 - d) Nezadovoljan/na sam
 - e) U potpunosti sam nezadovoljan/na
11. Zadovoljan/na sam aktivnostima i programima koje izvodi biblioteka, u cilju promocije.
 - a) U potpunosti sam zadovoljan/na
 - b) Zadovoljan/na sam
 - c) Niti sam zadovoljan/na, niti sam nezadovoljan/na
 - d) Nezadovoljan/na sam
 - e) U potpunosti sam nezadovoljan/na
12. Ocjenom od 1- 5 ocijenite lično zadovoljstvo bibliotečkim uslugama u cjelini.